

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**Dostępność architektoniczna uwzględniająca potrzeby OzSP,
w tym OzN**

**Szkolenie dla kadry administracyjnej Działu
Infrastruktury Technicznej**

Trener: Krystian Krawczyk

Agenda spotkania: część I

Blok tematyczny	Poruszane zagadnienia
Akty prawne i normy.	- Najistotniejsze przepisy regulujące kwestie dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami-Polska (Konstytucja, Ustawy, Rozporządzenia) - Najistotniejsze przepisy regulujące kwestie dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami-UE (Rozporządzenia, Dyrektywy, Decyzje) Prawo Międzynarodowe (Konwencje)
Standardy dostępności.	- Czym są standardy dostępności w sektorze publicznym? - Standardy dostępności vs polityka dostępności - Dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjno- informacyjna - Dostępna uczelnia
Projektowanie uniwersalne.	Wprowadzenie do projektowania uniwersalnego - Definicja i geneza projektowania uniwersalnego - Projektowanie uniwersalne a równość szans i niedyskryminacja - Znaczenie projektowania uniwersalnego w szkolnictwie wyższym - Projektowanie uniwersalne a dostępność

Agenda spotkania: część II

Blok tematyczny	Poruszane zagadnienia
Projektowanie uniwersalne C.D	Identyfikacja potrzeb użytkowników • Rodzaje niepełnosprawności i szczególnych potrzeb • Grupy narażone na wykluczenie (czasowe, sytuacyjne, trwałe) • Bariery architektoniczne, cyfrowe, informacyjne i komunikacyjne • Perspektywa użytkownika w procesie projektowania • Zasady uniwersalnego projektowania
Analiza barier architektonicznych. Rozwiązania dla różnych grup użytkowników.	• Definicja dostępności architektonicznej • Znaczenie dostępności w kontekście osób z niepełnosprawnościami • Obowiązki jednostek publicznych w zakresie zapewniania dostępności • Przegląd obowiązujących norm i standardów • Identyfikacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej

Agenda spotkania: część III

Blok tematyczny	Poruszane zagadnienia
Audyt dostępności.	• Metodyka przeprowadzania audytu dostępności • Narzędzia i checklisty audytowe • Ćwiczenie praktyczne: ocena dostępności wybranego obiektu (z wykorzystaniem materiałów zdjęciowych i planów)

Krystian Krawczyk

Magister Prawa i Administracji. Trener, ekspert i doradca z ponad 20-letnim doświadczeniem popartym liczbą ponad 400 projektów analitycznych.

Specjalizacja: dostępność przestrzeni publicznych, zarządzanie konfliktem oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy, walka ze stresem, tworzenia modeli sprzedażowych, standardów obsługi klienta/pacjenta, analiza szans biznesowych, kreacja rozwiązań.

Autor ogólnopolskiej inicjatywy Doświadczenia 65+ dedykowanej pokoleniu silver działającej pod patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich, PZU, Rossmann.

Autor poradników dla PFRON, konsultant przy tworzeniu technologii wspomagających dla OSP.

Krystian Krawczyk

**Poradnik po technologiach
wspierających osoby
z niepełnosprawnością
w codziennym życiu**

PFRON 2024

Akty prawne i normy

**Najistotniejsze przepisy regulujące
kwestie dostępności przestrzeni
publicznej dla osób ze szczególnymi
potrzebami:**

System regulacji dostępności – „od ogółu do szczegółu”

Dostępność przestrzeni publicznej w Polsce nie wynika z jednego dokumentu, ale z **całego systemu aktów prawnych na różnych poziomach**:

1. Poziom międzynarodowy – prawa człowieka, równość, konwencje
2. Poziom Unii Europejskiej – standardy i dyrektywy
3. Poziom krajowy (Polska) – ustawy i rozporządzenia
4. Poziom lokalny – polityki i działania JST/ jednostek, uczelni

Wszystkie te poziomy razem tworzą obowiązek zapewnienia dostępności.

System regulacji dostępności – „od ogółu do szczegółu”: Tabela I

Poziom	Co reguluje?
Poziom MIĘDZYNARODOWY	• prawo do godności i równości wszystkich ludzi • zakaz dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność • prawo do niezależnego życia i uczestnictwa w życiu publicznym • obowiązek usuwania barier architektonicznych, informacyjnych i komunikacyjnych
Poziom UNIJNY	• wspieranie równego dostępu do usług publicznych • dostępność budynków i przestrzeni użyteczności publicznej • dostępność transportu • dostępność usług cyfrowych i informacji • dostępność produktów • równe prawa na rynku pracy

System regulacji dostępności – „od ogółu do szczegółu”: Tabela II

Poziom	Co reguluje?
Poziom KRAJOWY: Ustawy	• ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami • prawo budowlane • ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami • kodeks pracy (w kontekście zatrudnienia), ustawy samorządowe (zadania), ustawa o dostępności cyfrowej stron i aplikacji podmiotów publicznych
Poziom KRAJOWY: Rozporządzenia	wymagania dotyczące: • wejść do budynków • wind, pochylni, schodów • szerokości ciągów komunikacyjnych, sanitariatów • dostępnych, miejsc parkingowych • oznaczeń i informacji • minimalne standardy dostępności • parametry techniczne

System regulacji dostępności – „od ogółu do szczegółu”: Tabela III

Poziom	Co reguluje?
Poziom ORGANIZACYJNY – dokumenty i standardy	Poza aktami prawnymi funkcjonują: • standardy dostępności (np. dla urzędów, szkół, instytucji kultury) • wytyczne, poradniki, rekomendacje • strategie dostępności na uczelniach • lokalne programy działań To one odpowiadają na pytanie: „Jak wdrożyć prawo w codziennej pracy urzędu?”

Ewolucja systemu prawa w Polsce w obszarze niepełnosprawności i dostępności (po 2004 r.) (a)

Wejście Polski do Unii Europejskiej (2004) – punkt zwrotny.

Akcesja do UE wprowadziła Polskę w zupełnie nowy porządek prawny, w którym zagadnienia równego traktowania, niedyskryminacji oraz dostępności są zasadami horyzontalnymi – obowiązującymi we wszystkich politykach publicznych.

Najważniejsze konsekwencje wejścia do UE: **przyjęcie zasady mainstreamingu niepełnosprawności (włączania zagadnień dostępności w każdą politykę)**, obowiązek implementacji unijnych dyrektyw antydyskryminacyjnych, w szczególności Dyrektywy 2000/78/WE, konieczność dostosowania polskiego ustawodawstwa do standardów równości, dostępności architektonicznej, cyfrowej i transportowej. **UE przesunęła akcent z opieki nad osobami z niepełnosprawnością na pełne uczestnictwo i prawa obywatelskie.**

Ewolucja systemu prawa w Polsce w obszarze niepełnosprawności i dostępności (po 2004 r.) (b)

Zmiana podejścia: od „osoby niepełnosprawnej” do „osoby z niepełnosprawnością”

Po 2004 r. w polskim prawie i praktyce administracyjnej zaczęła się wyraźna zmiana języka. Wynikała ona zarówno z zaleceń UE, jak i z rosnącej roli organizacji międzynarodowych.

Etap 1 – język medyczny (dominujący do ok. 2010 r.) os. niepełnosprawna (definicja skupiona na deficycie), dominowała logika pomocy i ochrony, a nie praw i udziału społecznego.

Etap 2 – język społeczny (po ratyfikacji Konwencji ONZ w 2012 r.) wprowadzono pojęcie osoby z niepełnosprawnością – akcent na człowieku, nie na dysfunkcji, uznano, że to bariery w otoczeniu, a nie samo uszkodzenie organizmu, ograniczają uczestnictwo, zaczęło pojawiać się podejście oparte na prawach człowieka (human rights based approach). Zmiana nazewnictwa była nie tylko kosmetyczna – odzwierciedla zmianę filozofii państwa: **z opieki → na włączenie społeczne i równouprawnienie.**

Wpływ prawa UE: dyrektywy i rozporządzenia dotyczące dostępności

Po wejściu do UE Polska musiała implementować szereg aktów prawnych regulujących:

- prawa pasażerów z niepełnosprawnościami (kolej, autobus, transport morski i lotniczy),
- dostępność usług publicznych,
- równe traktowanie w zatrudnieniu,
- zasady zamówień publicznych uwzględniające projektowanie z myślą o wszystkich użytkownikach,
- standardy dostępności cyfrowej (Dyrektywa 2016/2102),
- wymogi dostępności produktów i usług (Dyrektywa 2019/882 – Europejski Akt o Dostępności).

Wpływ UE spowodował, że dostępność przestała być „opcją”, a stała się **obowiązującym standardem legislacyjnym**, również w projektach finansowanych ze środków UE (np. polityka spójności 2021–2027).

Pojęcie „osób ze szczególnymi potrzebami” – szerokie, inkluzywne ujęcie (2019–obecnie)

Przełom w polskim prawie nastąpił wraz z wejściem w życie **Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami** (2019).

To w niej po raz pierwszy pojawia się pojęcie: „**osoba ze szczególnymi potrzebami**” czyli **każda osoba, która z uwagi na cechy lub okoliczności życiowe może napotykać bariery w korzystaniu z usług publicznych**.

To ogromna zmiana, ponieważ:

- odchodzimy od myślenia o „grupie niepełnosprawnych”,
- uznajemy, że **każdy** może czasowo lub trwale mieć szczególne potrzeby (np. osoby starsze, w kryzysie, rodzice z dzieckiem w wózku, cudzoziemcy, osoby w spektrum autyzmu),
- wprowadza się model *uniwersalnego projektowania*, który służy wszystkim użytkownikom.

W ujęciu praktycznym „osoba ze szczególnymi potrzebami” to **szersza, bardziej inkluzywna kategoria** niż „osoba z niepełnosprawnością”.

Kategorie „osób ze szczególnymi potrzebami”

Kategoria „osób ze szczególnymi potrzebami” będzie w najbliższych 10 latach rosła tak bardzo, że stanie się opisem... zwykłego obywatela w starzejącym się społeczeństwie. To wymusi dalsze zmiany w dostępności i prawie – zarówno w Polsce, jak i na poziomie UE.

- Prognozy GUS pokazują, że w Polsce aż do 2060 liczba osób 65+ wzrośnie o ponad 1/3, a **80+ podwoi się**.
- Już ok. 2035 osoby 60+ będą stanowiły prawie 1/3 ludności – **co trzecia osoba będzie w wieku, w którym rośnie ryzyko ograniczeń ruchowych, wzrokowych, słuchowych, poznawczych**.
- Podobny trend dotyczy całej Europy – spadek liczby ludności ogółem, szybki wzrost udziału 65+ i szczególnie 80+ w populacji.

W praktyce – im starsze społeczeństwo, tym bardziej kategoria „osób ze szczególnymi potrzebami” przestaje być wyjątkiem, a staje się punktem wyjścia do projektowania całego systemu.

Wpływ na dostępność i prawo w perspektywie 10 lat

Dostępność będzie normą projektową (nie „dodatek”).

Starzenie się populacji + rosnąca liczba osób z niepełnosprawnościami spowodują, że:

- uniwersalne projektowanie stanie się standardem:
- budynki, transport, informacja i usługi będą projektowane „z automatu” pod kątem osób ze szczególnymi potrzebami (bo to „typowy klient/obywatel”),
- „racjonalne usprawnienia” będą traktowane jako element prawidłowego wykonywania zadań publicznych i usług rynkowych.

2026 najbliższe plany

Komisja zapowiada, że w drugi kwartał 2026 ukaże się komunikat „**Enhancing the Strategy for the Rights of Persons with Disabilities**” — czyli aktualizacja obowiązującej strategii UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami (**strategia 2021–2030**)

W ciągu 10 lat można się spodziewać:

- **doprecyzowania sankcji za brak dostępności,**
- rozszerzania katalogu podmiotów zobowiązanych (np. część sektora prywatnego, usług masowych),
- łączenia oceny dostępności z finansowaniem (np. dotacje, kontrakty, konkursy),
- silniejsze powiązanie dostępności z zamówieniami publicznymi i funduszami UE,
- dla instytucji publicznych oznacza to obowiązek projektowania procesów (nie tylko pojedynczych stron) pod kątem osób ze szczególnymi potrzebami.

Polski system prawny – silny, ale niespójny

- Regulacje dotyczące niepełnosprawności i dostępności są obszerne, bogate i obejmują niemal wszystkie sektory państwa.
- System jest **niespójny**, ponieważ równolegle funkcjonują dwie kategorie: „osoba z niepełnosprawnością” – kategoria formalna, orzecznicza, powiązana z konkretnymi uprawnieniami i „osoba ze szczególnymi potrzebami” – kategoria funkcjonalna, oparta na dostępności i realnych barierach. W efekcie te same osoby w różnych ustawach mają inne prawa, inne obowiązki instytucji i różny status.
- Brakuje jednego, zintegrowanego aktu prawnego, który spójnie łączyłby dostępność, rehabilitację, prawa człowieka i wsparcie.
- Kierunek zmian (zgodny z UE i Konwencją ONZ) to **przechodzenie od systemu opartego na orzeczeniach do systemu opartego na potrzebach funkcjonalnych.**

**Najistotniejsze przepisy regulujące
kwestie dostępności przestrzeni
publicznej dla osób ze szczególnymi
potrzebami: Polska**

Polskie prawo: schemat

The diagram illustrates the hierarchy of the Polish legal system. It consists of three gray rectangular boxes. At the top level, there are two boxes: 'Konstytucja' on the left and 'Ustawy' on the right. Below these two boxes, centered horizontally, is a single box labeled 'Rozporządzenia'. This layout visually represents that both the Constitution and Acts are the primary sources of law, while Regulations are subordinate to them.

Konstytucja

Ustawy

Rozporządzenia

Polskie prawo: Konstytucja

Prawo polskie: Konstytucja

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.), tym w szczególności:

- art. 32 – Zasada równości i zakaz dyskryminacji,
- art. 68 ust. 3 – Prawo do szczególnej ochrony zdrowia,
- art. 69 – Prawo osób z niepełnosprawnościami do pomocy państwa.

Konstytucja odwołuje się do **starego, medycznego modelu niepełnosprawności**.

Polskie prawo: Ustawy

Filary ustawowe z 2019

1. Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (tzw. Ustawa o dostępności, 2019)

Określa obowiązki **podmiotów publicznych** w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej. Wprowadza pojęcia: **bariera, dostępność, racjonalne usprawnienie, uniwersalne projektowanie**. Nakłada obowiązek zapewnienia **minimalnych wymagań dostępności** oraz możliwość składania **wniosku o zapewnienie dostępności** i **skargi na brak dostępności**.

2. Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (2019)

Implementuje unijną dyrektywę o dostępności cyfrowej. Zobowiązuje wszystkie podmioty publiczne do zgodności z WCAG 2.1 AA. Reguluje deklaracje dostępności, procedury zgłaszania problemów, terminy wdrożeń.

Filary ustawowe z 2024

Polski Akt Dostępności (ustawa z 26 kwietnia 2024 r., obowiązuje od 28 czerwca 2025)

Implementacja **Europejskiego Aktu o Dostępności (EAA)**.
Dotyczy **podmiotów gospodarczych**, nie tylko publicznych.

Obejmuje m.in. **bankomaty, terminale płatnicze, e-commerce, e-książki, usługi telekomunikacyjne, transportowe i wiele innych.**

Wprowadza obowiązek projektowania uniwersalnego i racjonalnych usprawnień w produktach i usługach.

Przewiduje **wysokie kary** za brak zgodności oraz wpływa na możliwość udziału w zamówieniach publicznych.

Filary ustawowe z 2024 – Dostępność

dostępność – właściwość produktu albo usługi umożliwiającą korzystanie z nich zgodnie z ich **przeznaczeniem przez osoby ze szczególnymi potrzebami na zasadzie równości z innymi użytkownikami**, która jest osiągnana **przez zastosowanie projektowania uniwersalnego**, a w przypadku braku takiej możliwości – przez **zastosowanie racjonalnych usprawnień**, o których mowa w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217);

Przykłady „zderzenia dwóch logik”

Przykład 1: Osoba starsza (80 lat), trudności ruchowe

W ustawie o dostępności → **osoba ze szczególnymi potrzebami**.

W ustawie o rehabilitacji → **nie istnieje**, jeśli nie ma orzeczenia.

Przykład 2: Osoba w spektrum autyzmu bez orzeczenia

W systemie edukacji → może otrzymać wsparcie.

W Kodeksie pracy → **nie jest „niepełnosprawna”**, więc brak uprawnień.

W dostępności → ma prawo do zmniejszenia bodźców, komunikacji alternatywnej.

Przykład 3: Osoba po złamaniu nogi (czasowe ograniczenie)

W ustawie o dostępności → przysługuje jej usprawnienie.

W transporcie drogowym → **nie ma żadnych uprawnień**, bo nie ma orzeczenia.

Przykład 4: Cudzoziemiec, który nie zna polskiego

W ustawie o dostępności → szczególne potrzeby komunikacyjne.

W systemie rehabilitacji → nie jest „osobą niepełnosprawną”.

Niespójności w ustawach – prawo budowlane

W tej samej ustawie pojawiają się dwa różne pojęcia:

„osoby z niepełnosprawnościami”

np. art. 5 ust. 1 pkt 4 — obowiązek zapewnienia warunków korzystania z obiektów „przez osoby z niepełnosprawnościami, w tym osoby starsze”.

„osoby ze szczególnymi potrzebami”

np. art. 7 ust. 4 — warunki techniczne muszą uwzględniać potrzeby „osób ze szczególnymi potrzebami”,
art. 34 ust. 3 pkt 2 lit. h — opis dostępności dla osób „ze szczególnymi potrzebami”.

Ta sama inwestycja budowlana musi więc jednocześnie spełniać dwa różne modele prawne.

Niespójności w ustawach – kodeks wyborczy

W tej samej ustawie pojawiają się dwa różne pojęcia:

„osoba z niepełnosprawnością”

np. art. 37a–37e — prawo do transportu, informacji, głosowania korespondencyjnego.

„osoba ze szczególnymi potrzebami”

W praktyce wyborczej (wytyczne PKW, opisy lokali, standardy dostępności) używa się obu pojęć równolegle — mimo że przepisy dotyczące dostępności infrastruktury wyborczej wynikają z ustawy o dostępności, nie z kodeksu.

Lokal wyborczy musi być „dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami” (wg ustawy o dostępności z 2019 r.). Uprawnienia wyborcze (transport, nakładki, głosowanie przez pełnomocnika) przysługują wyłącznie „osobom z niepełnosprawnością”

Prawo polskie: Ustawy (b)

3. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465 z późn. zm.), w tym w szczególności:

- **art. 113** – Zakaz dyskryminacji, (**bezpośredniej lub pośredniej, niepełnospranosc**)
- **art. 183a § 1** – Równe traktowanie w zatrudnieniu,
- **art. 183b § 2 pkt 3)** – Brak naruszenia zasady równego traktowania w przypadku stosowaniu środków, które różnicują sytuację prawną pracownika, ze względu na ochronę rodzicielstwa lub niepełnosprawność,
- **art. 6717 § 6** – Obowiązek uwzględnienia wniosku pracownika o wykonywanie pracy zdalnej,
- **art. 94 pkt 2b)** – Obowiązki pracodawcy w sprawie **przeciwdziałania dyskryminacji w zatrudnieniu**,

Prawo polskie: Ustawy (g)

9. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.), w tym w szczególności:

- **art. 5 ust. 1 pkt 4)** – Obowiązek zachowania niezbędnych warunków do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego **przez osoby z niepełnosprawnościami, w tym osoby starsze,**
- **art. 5 ust. 1 pkt 4a)** – Obowiązek zapewniania minimalnego udziału lokali mieszkalnych, dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami, **w tym osób starszych,** w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych w budynku wielorodzinnym,
- **art. 7 ust. 4** – Obowiązek określania warunków technicznych z **uwzględnieniem potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,**
- **art. 9 ust. 1** – Brak możliwości uzyskania zgody na odstępstwa od przepisów techniczno-budowlanych w sytuacji gdyby odstępstwa te miały zmniejszyć dostępność dla osób z niepełnosprawnościami,

Prawo polskie: Ustawy (i)

10. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2024 r. poz. 917), w tym w szczególności art. 6a zgodnie z którym powiat ma obowiązek organizowania i zapewniania usług w odpowiednim standardzie w domach pomocy społecznej dostosowanych do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi.

11. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1251), w tym w szczególności:

- **art. 8 ust. 1 oraz art. 8 ust. 2 pkt 1) i 2)** – Uprawnienia wynikające z karty parkingowej,
- **art. 11 ust. 4** – Korzystanie przez pieszego (w tym osoby z niepełnosprawnościami) z drogi dla rowerów,
- **art. 26 ust. 7** – Szczególne uprawnienia osoby z niepełnosprawnościami, używającej specjalnego znaku lub **osoby o widocznej ograniczonej sprawności ruchowej podczas przechodzenia przez jezdnię,**

Prawo polskie: Ustawy (k)

12. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.), dalej również jako **„Ustawa o rehabilitacji”**. - **Osoba bez orzeczenia nie istnieje w systemie – mimo że może mieć ogromne trudności funkcjonalne.**
13. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. **o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych** (Dz.U. z 2023 poz. 1944 z późn. zm.), w tym w szczególności **art. 44 ust. 1 pkt 4)**, który nakłada obowiązek umieszczenia w obiektach hotelarskich na widocznym miejscu informacji o przystosowaniu obiektu do obsługi osób z niepełnosprawnościami.
14. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 107).
15. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2024 r. poz. 566).

Prawo polskie: Ustawy (k)

[Amerykańskie hotele znane z dostępności i komfortu dla seniorów – apttraveller.com](http://aptraveller.com)

Język	Tłumaczenie	Zawiera słowo „inwalida”?
czeski	invalidní vozík	✓ tak
słowacki	invalidný vozík	✓ tak
słoweński	invalidski voziček	✓ tak
chorwacki	invalidska kolica	✓ tak
serbski	invalidska kolica	✓ tak
bośniacki	invalidska kolica	✓ tak
macedoński	инвалидска количка	✓ tak
bułgarski	инвалидна количка	✓ tak

- **angielski:** *wheelchair* („krzesło na kołach”)
- **Francuski:** *fauteuil roulant* („fotel toczący się”)
- **hiszpański:** *silla de ruedas* („krzesło na kołach”)
- **niemiecki:** *Rollstuhl* („toczące się krzesło”)
- **skandynawskie:** *rullstol* / *rullestol* / *kørestol* („krzesło toczące się / jeżdżące”)
- **Fiński:** *pyörätuoli* („krzesło na kołach”)
- **węgierski:** *kerekesszék* („krzesło na kołach”)
- **bałtyckie:** *ratastool* / *ratīņkrēsls* / *vežimēlis* – wszystkie opisowe
- **grecki:** *αναπηρικό καροτσάκι* – „wózek dla osoby z niepełnosprawnością”, ale bez słowa „inwalida”

Prawo polskie: Ustawy (I)

16. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z. 2023 poz. 725), w tym w szczególności **art. 21 ust. 3 pkt 6a**), który wskazuje, że zasady wynajmowania lokali w mieszkaniowym zasobie gminy powinny określać m.in. warunki, jakie musi spełniać lokal przeznaczony dla osób z niepełnosprawnościami, **z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności**.
17. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1539 z późn. zm.), w tym w szczególności przepisy **Rozdziału 8a**, wskazującego dworce podlegające obowiązkowi dostosowania do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej.

Prawo polskie: Ustawy (m)

18. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130), w tym w szczególności:

- **art. 1 ust. 2 pkt 5)** – Uwzględnianie w planowaniu lub zagospodarowaniu przestrzennym m.in. potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,
- **art. 8e ust. 4** – Prowadzenie partycypacji społecznej powinno mieć miejsce w sposób umożliwiający aktywny udział interesariuszy, w tym osób ze szczególnymi potrzebami,
- **art. 8h ust. 3 pkt 2)** – Wybrane miejsca konsultacji społecznych powinny być przystosowane do **potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami**, chyba że są przeprowadzane za pomocą środków porozumiewania się na odległość,
- **art. 15 ust. 1 pkt 2)** – **uzasadnienie projektu planu miejscowego musi wskazywać sposób uwzględnienia uniwersalnego projektowania,**
- **art. 30 ust. 1a** – Prawo osoby ze szczególnymi potrzebami do zapoznania się z treścią planu ogólnego i planu miejscowego w sposób zrozumiały.

Prawo polskie: Ustawy (n)

19. Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 697), w tym w szczególności **art. 36m ust. 2 pkt 2)**, który zawiera delegację ustawową do wydania rozporządzenia określającego standardy oznakowania stacji pasażerskich, z **uwzględnieniem potrzeby poprawy obsługi pasażerów oraz zwiększenia dostępności przewozów kolejowych dla osób o ograniczonej mobilności.**
20. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1491), w tym w szczególności:
 - **art. 4 ust. 1 pkt 7) – Działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami,**
 - **art. 8 ust. 1 pkt 2) lit. a) – Działalność odpłatna pożytku publicznego.**

Prawo polskie: Ustawy (r)

26. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1135), w tym w szczególności:

- **art. 13 ust. 2 pkt 4b)** – Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami jako element ogłoszenia o wolnym stanowisku urzędniczym,
- **art. 13a ust. 2** – Pierwszeństwo zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na stanowiskach urzędniczych, jeżeli w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wskaźnik **zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w urzędzie nie wynosił co najmniej 6%, a osoba taka w wyniku przeprowadzonego naboru znalazła się wśród pięciu najlepszych kandydatów,**
- **art. 14 ust. 2 pkt 1)** – Obowiązek wskazania w protokole z przeprowadzonego naboru m.in. kandydatów z niepełnosprawnościami.

Prawo polskie: Ustawy (s)

27. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. z 2024 r. poz. 1175), w tym w szczególności:

- **art. 3 pkt 1** – definicja ustawowa dyskryminacji bezpośredniej,
- **art. 3 pkt 2** – definicja ustawowa dyskryminacji pośredniej,
- **art. 8 ust. 1** – Zakaz nierównego traktowania,
- **art. 8 ust. 2** – Brak naruszenia zasady równego traktowania w przypadku nierównego traktowania osoby fizycznej m.in. ze względu na niepełnosprawność w zakresie podejmowania środków koniecznych w demokratycznym państwie dla jej bezpieczeństwa publicznego i porządku, ochrony zdrowia lub ochrony wolności i praw innych osób oraz zapobiegania działaniom podlegającym sankcjom karnym, w zakresie określonym w innych przepisach.

Prawo polskie: Ustawy (s)

27. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. z 2024 r. poz. 1175), w tym w szczególności:

- **art. 3 pkt 1** – definicja ustawowa dyskryminacji bezpośredniej,

Sytuacja, w której osoba fizyczna ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną jest traktowana mniej korzystnie niż jest, była lub byłaby traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji.

Prawo polskie: Ustawy (x)

30. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 roku o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20).
31. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1534), w tym w szczególności:
 - **art. 8 ust. 8** – Udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej poza punktem albo za pośrednictwem **środków komunikowania się na odległość osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się,**
 - **art. 11 ust. 6b** – Asysta wolontariuszy osobom uprawnionym mającym trudności w samodzielnej realizacji porady, w szczególności z powodu niepełnosprawności, **podeszłego wieku** albo innych okoliczności życiowych.

Prawo polskie: Ustawy (y)

32. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 278), w tym w szczególności:

- **art. 3 ust. 2 pkt 3)** – Obowiązek realizacji przez gminę zadań z zakresu rewitalizacji z uwzględnieniem **zasad uniwersalnego projektowania (dostępne dla wszystkich, nie wyłącznie dla osób z „orzeczoną” niepełnosprawnością),**
- **art. 15 ust. 1 pkt. 5 lit. a)** – Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami jako element programu rewitalizacji.

Prawo polskie: Ustawy (z)

33. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.), w tym w szczególności:

- **art. 32 ust. 6** – Obowiązek zapewnienia przez gminę **dzieciom z niepełnosprawnościami** pięcioletnim i sześciioletnim oraz dzieciom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego,
- **art. 39 ust. 4** – Obowiązek zapewnienia przez gminę **uczniom z niepełnosprawnościami** bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego,
- **art. 39 ust. 4a** – Możliwość zorganizowania opieki i dowozu przez gminę dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, która jest objęta kształceniem specjalnym nawet wówczas, **gdy nie ma takiego obowiązku.**

Prawo polskie: Ustawy (b1)

38. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1320), w tym w szczególności:

- **art. 94 ust. 1 pkt 1) oraz art. 94 ust. 1 pkt. 6)** – Realizacja zamówienia przez osoby społecznie marginalizowane, w tym osoby z niepełnosprawnościami lub z zaburzeniami psychicznymi,
- **art. 96 ust. 2 pkt 2) lit. e)** – Określenie wśród wymagań związanych z realizacją zamówienia wymogu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami,
- **art. 100 ust. 1 – Uwzględnienie w opisie przedmiotu zamówienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników,**
- **art. 102 ust. 1 pkt 2)** – Uwzględnienie w opisie przedmiotu zamówienia na roboty budowlane cech materiału, produktu lub usług w zakresie wymagań dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

Polskie prawo: Rozporządzenia

Prawo polskie: Rozporządzenia (a)

1. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 r. nr 169 poz. 1650 z późn. zm.), w tym w szczególności:
 - **§ 48** – Zapewnienie dostosowania stanowisk pracy oraz dojść do nich do potrzeb i możliwości pracowników z niepełnosprawnościami,
 - **Załącznik nr 3 § 5** – Obowiązek dostosowania urządzeń higienicznosanitarnych oraz dojść do nich dla pracowników z niepełnosprawnościami.

Prawo polskie: Rozporządzenia (b)

2. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 10 września 1998 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle kolejowe i ich usytuowanie (Dz.U. z 1998 r. nr 151 poz. 987 z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2000 r. w sprawie sposobu tworzenia, działania i finansowania specjalistycznych ośrodków szkoleniowo-rehabilitacyjnych oraz trybu sprawowania nadzoru nad ich działalnością (Dz.U. z 2000 r. nr 51 poz. 613), w tym w szczególności **§ 6 ust. 2 pkt 8**, który stanowi, że projekt utworzenia i działania ośrodka powinien zawierać m.in. plan pomieszczeń oraz opis przeznaczenia obiektów i lokali z uwzględnieniem ich dostosowania do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami, **wraz z wykazem wyposażenia specjalistycznego ośrodka**, niezbędnego w procesie realizacji programu szkolenia.

Prawo polskie: Rozporządzenia (c)

4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1225 z późn. zm.), dalej również jako „**RMI WTB**”.
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926).
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie organizacji oraz trybu działania wojewódzkich i powiatowych społecznych rad do spraw osób z niepełnosprawnościami (Dz.U. z 2003 r. nr 62 poz. 560).

Prawo polskie: Rozporządzenia (d)

7. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. z 2019 r. poz. 2311 z późn. zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 937).
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (Dz.U. z 2017 r. poz. 2166), w tym w szczególności **Załącznik nr 8**, który określa minimalne wymagania w zakresie dostosowania obiektów hotelarskich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Prawo polskie: Rozporządzenia (e)

10. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz.U. z 2007 r. nr 230 poz. 1694 z późn. zm.), w tym w szczególności **§ 15 ust. 1 pkt 4**, który określa warunki dostępności, jakie powinien spełniać ośrodek, w którym organizowane są turnusy rehabilitacyjne.
11. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie wykonywania badań specjalistycznych na potrzeby orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2007 r. nr 250 poz. 1875), w tym w **szczególności § 6 i § 7**, które określają wymogi dotyczące pomieszczeń, w których przeprowadza się badania specjalistyczne.

Prawo polskie: Rozporządzenia (f)

12. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2007 r. w sprawie zakładowego funduszu rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami (Dz.U. z 2022 r. poz. 1145 z późn. zm.)
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 kwietnia 2010 r. w sprawie wydawania certyfikatów potwierdzających status psa asystującego (Dz.U. 2010 nr 64 poz. 399).
14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. z 2023 r. poz. 822).
15. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 2 marca 2011 r. w sprawie warunków technicznych tramwajów i trolejbusów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz.U. z 2011 r. nr 65 poz. 344), w tym w szczególności **§ 8 ust. 5 i § 8 ust. 6 pkt 6**), które określają wymóg dostosowania co najmniej jednych drzwi tramwaju do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Prawo polskie: Rozporządzenia (g)

16. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami (Dz.U. z 2019 r. poz. 336).
17. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1934 z późn. zm.), w tym w szczególności **§ 2 ust. 2 pkt 11)**, który określa, że projekt dostosowania obiektów i lokali do potrzeb i możliwości pracowników z niepełnosprawnościami, wynikających z ich niepełnosprawności, jest jednym z elementów wniosku o utworzenie zakładu aktywności zawodowej.
18. Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 11 września 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1679 z późn. zm.), w tym w szczególności **§ 3 ust. 1**, który określa, że zakres projektu budowlanego uwzględnia, w zależności od przeznaczenia projektowanego obiektu budowlanego, niezbędne warunki umożliwiające korzystanie z obiektu przez osoby ze szczególnymi potrzebami.

Prawo polskie: Rozporządzenia (h)

19. Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie szczegółowych wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności (Dz.U. z 2021 r. poz. 412).
20. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1518).
21. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 maja 2023 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane metra i ich usytuowanie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1210).

Prawo polskie: Rozporządzenia (i)

22. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 października 2023 r. w sprawie homologacji typu tramwajów i trolejbusów (Dz.U. z 2023 r. poz. 2385), w tym w szczególności **Załącznik nr 2 ust. 2 pkt 1 lit. a)**, który określa wymóg sprawdzenia podczas badania homologacyjnego tramwaju pod kątem dostosowania drzwi do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
23. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia (Dz.U. 2023 poz. 2581), w tym w szczególności **§ 4 ust. 2**, który stanowi, że wojewódzki zespół wyznacza miejsce ustalenia poziomu potrzeby wsparcia, biorąc pod uwagę informacje zawarte we wniosku o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia oraz w kwestionariuszu samooceny trudności w zakresie wykonywania czynności związanych z funkcjonowaniem.

Prawo Unii Europejskiej: Rozporządzenia

Prawo Unii Europejskiej: Rozporządzenia (a)

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1177/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. o prawach pasażerów podróżujących drogą morską i drogą wodną śródlądową oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz. Urz. UE L 334 z 17.12.2010, str. 1), w tym w szczególności przepisy **Rozdziału II**, dotyczące praw osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej sprawności ruchowej.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz. U. L 55 z 28.02.2011, s. 1.), w tym w szczególności:
 - **przepisy Rozdziału III** – Prawa osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej sprawności ruchowej,
 - **Załącznik I** – Pomoc udzielana osobom z niepełnosprawnościami i ograniczonej sprawności ruchowej.

Prawo Unii Europejskiej: Rozporządzenia (b)

3. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (Dz. Urz. UE L 356 z 12.12.2014, str. 110), w tym w szczególności przepisy Załącznika, które zawierają Techniczną Specyfikację Interoperacyjności (TSI PRM).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/782 z dnia 29 kwietnia 2021 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. U. L 172 z 17.05.2021, s. 1), w tym w szczególności przepisy **Rozdziału V**, które odnoszą się do osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

Prawo Unii Europejskiej: Rozporządzenia (c)

5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159), w tym w szczególności **art. 9**, który określa zasady horyzontalne.

Prawo Unii Europejskiej: Dyrektywy i Decyzje

Prawo Unii Europejskiej: Dyrektywy (a)

1. Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. WE L 303 z 2.12.2000, str. 16, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 79), w tym w szczególności art. 5, który dotyczy racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Dyrektywa 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych oraz uchylająca dyrektywę 2004/18/ WE (Dz. Urz. UE L 94 z 28.3.2014, str. 65), w tym w szczególności:
 - **artykuł 20 ust. 1** – Możliwość zastrzeżenia zamówienia m.in. dla wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób z niepełnosprawnościami lub defaworyzowanych,

Prawo Unii Europejskiej: Dyrektywy (b)

2. Dyrektywa 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych oraz uchylająca dyrektywę 2004/18/ WE (Dz. Urz. UE L 94 z 28.3.2014, str. 65), w tym w szczególności **(cd.)**:

- **artykuł 42 ust. 1** – Obowiązek uwzględnienia w opisie przedmiotu zamówienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz projektowania z myślą o wszystkich użytkownikach,
- **artykuł 67 ust. 2 lit. a)** – Wymóg instytucji zamawiającej, aby wykonawcy spełniali wymagania odpowiednich norm zarządzania jakością, w tym również dotyczące dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- **art. 76 ust. 2** – Zasady udzielania zamówień akcentują m.in. potrzebę zapewnienia dostępności.

Prawo Unii Europejskiej: Dyrektywy (c)

3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz.U. UE L 327 z 2.12.2016, s. 1).
4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz. Urz. UE L 151 z 7.6.2019, s. 70).
5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) ustanawiająca europejską kartę osoby z niepełnosprawnością oraz europejską kartę parkingową dla osób z niepełnosprawnościami.

Prawo Unii Europejskiej: Decyzje (a)

1. Decyzja Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnościami (2010/48/WE) (Dz.U. UE 2010 L 23 z 27.1.2010, s. 35).
2. Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2018/1523 z dnia 11 października 2018 r. ustanawiająca wzór oświadczenia w sprawie dostępności zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz.U. UE L 256 z 12.12.2018, s.103).
3. Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2018/1524 z dnia 11 października 2018 r. ustanawiająca metodykę monitorowania i zasady przekazywania przez państwa członkowskie sprawozdań zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz.U. L 256 z 12.10.2018, s. 108).

Prawo Międzynarodowe: Konwencje

Prawo Międzynarodowe: Konwencje (a)

Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami z 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169), dalej również jako „Konwencja ONZ”.

Standardy dostępności

Czym są standardy dostępności? (a)

Standardy dostępności to **zestaw minimalnych wymagań i wytycznych**, które określają, w jaki sposób instytucje publiczne powinny zapewniać dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami (OzSP), w tym osobom z niepełnosprawnościami (OzN).

Co określają standardy?

- wymagania architektoniczne (np. wejścia, windy, oznakowanie),
- dostępność cyfrową (strony www, dokumenty, systemy),
- dostępność informacyjno-komunikacyjną,
- **procedury obsługi osób z różnymi potrzebami.**

Czym są standardy dostępności w sektorze publicznym? (b)

Dlaczego są ważne?

- zapewniają równe traktowanie,
- minimalizują ryzyko wykluczenia,
- ułatwiają planowanie inwestycji,
- pomagają w audycie i kontroli zgodności z prawem.

Standardy dostępności vs polityka dostępności

Standardy dostępności

- mają charakter **operacyjny i techniczny**,
- określają „jak ma być” (konkretne wymagania),
- są **mieralne i możliwe do weryfikacji**,
- często wynikają z przepisów prawa i norm.

Polityka dostępności

- ma charakter **strategiczny i organizacyjny**,
- określa cele i kierunki działań instytucji,
- wskazuje odpowiedzialność i sposób wdrażania,
- buduje kulturę dostępności w organizacji

Dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjno-informacyjna (a)

Dostępność architektoniczna

Dotyczy przestrzeni fizycznej i środowiska zbudowanego.

Przykłady:

- brak progów i barier,
- windy i rampy,
- odpowiednia szerokość drzwi i korytarzy,
- miejsca postojowe dla OzN,
- ścieżki prowadzące,
- mapy dotykowe i plany tyflograficzne,
- **pętle indukcyjne lub systemy fm.**

Cel: umożliwić **samodzielne i bezpieczne korzystanie z budynków.**

Dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjno-informacyjna (b)

Dostępność cyfrowa

Dotyczy stron internetowych, aplikacji, dokumentów i systemów informatycznych.

Przykłady:

- zgodność z WCAG,
- napisy do materiałów wideo,
- możliwość obsługi klawiaturą,
- alternatywne opisy grafik,
- dokumenty w dostępnych formatach.

Cel: zapewnienie **równego dostępu do informacji i usług online.**

Dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjno-informacyjna (c)

Dostępność komunikacyjno-informacyjna

Dotyczy sposobu przekazywania informacji i obsługi użytkowników.

Przykłady:

- możliwość skorzystania z tłumacza PJM,
- informacje w prostym języku,
- materiały w różnych formatach (audio, druk powiększony),
- przeszkolony personel.

Cel: umożliwienie **skutecznej komunikacji niezależnie od rodzaju niepełnosprawności.**

Wprowadzenie do projektowania uniwersalnego

Wprowadzenie do projektowania uniwersalnego (a)

Nasze spotkanie nie będzie o „specjalnych rozwiązaniach dla wybranych”, tylko o projektowaniu, które działa dla wszystkich.

O myśleniu, które realnie działa.

Dlaczego w ogóle o tym mówimy?

- Zróżnicowanie studentów i studentek
- Równość szans w edukacji
- Realne bariery w procesie kształcenia
- Odpowiedzialność uczelni i dydaktyków

 Pytanie do grupy:

„Z jakimi trudnościami studentów spotykacie się najczęściej?”

„Jakie są specyficzne problemy uczenia się?”

Czym są specyficzne potrzeby edukacyjne

Pojęcie specjalnych potrzeb edukacyjnych zostało wprowadzone w Wielkiej Brytanii w 1978 r. w dokumencie Warnock Report. [Warnock Report \(1978\)](#)

Był to raport o stanie opieki i poziomie edukacji dzieci, których rozwój odbiega od normy.

Zgodnie z opublikowanymi wtedy danymi ok. **20% dzieci nie potrafiło dostosować się do obowiązujących w szkołach wymagań programowych.**

Strategii Rozwoju Szkolnictwa Wyższego do 2035r.

Polskie szkolnictwo wyższe stoi dziś u progu kluczowej transformacji. Potrafimy już tworzyć innowacje, rozwijać talenty i budować wysoką jakość kształcenia, ale musimy jeszcze skuteczniej odpowiadać na potrzeby zmieniającego się świata.

Naszą przewagą muszą stać się **zaangażowani wykładowcy, ambitni studenci i unikalna różnorodność środowiska akademickiego**. Przyszłością jest m.in. **umiędzynarodowienie, wypracowanie skutecznego modelu rozwoju i zadbanie o inkluzywność uniwersytetów**.

A.2.2. Wzmocnienie kompleksowego systemu wsparcia dla studentów, doktorantów i pracowników uczelni **zagrożonych wykluczeniem, poprzez wdrażanie zasad projektowania uniwersalnego w zarządzaniu uczelniami i procesie dydaktycznym**.

A.2.3. Tworzenie przez uczelnie kompleksowych warunków bezpieczeństwa psychospołecznego, fizycznego i cyfrowego dla całej społeczności akademickiej.

Czym są specyficzne trudności w uczeniu się? (a)

Najczęściej spotykane trudności - klasyka:

- dysleksja,
- dysgrafia,
- dysortografia
- dyskalkulia
- ADHD (w tym postać bez nadpobudliwości)
- ASD (z zastrzeżeniem)

„Student z trudnościami często wie więcej, niż jest w stanie pokazać w standardowej formie zaliczenia.”

Czym są specyficzne trudności w uczeniu się? (b)

Inne:

- Trudności w zakresie funkcji wykonawczych, np. paraliż decyzyjny” przy zbyt wielu opcjach
- Zaburzenia przetwarzania sensorycznego (SPD / nadwrażliwości)
- Dyspraksja (DCD – Developmental Coordination Disorder)
- Zaburzenia pamięci roboczej - **nie nadąża za formą przekazu**
- Trudności językowe (nie mylić z brakiem wiedzy)
- Zaburzenia uwagi bez nadpobudliwości (ADD) – ciche ADHD
- Trudności wynikające z lęku i stresu
- Trudności adaptacyjne i kryzysowe

Czym są specyficzne potrzeby edukacyjne (c)

Na świecie stopniowo zmieniał się ogólny klimat wokół osób z niepełnosprawnościami, po wieloletnim okresie ich marginalizacji w społeczeństwie.

Zmiany te były konsekwencją licznych międzynarodowych dokumentów z drugiej połowy XX wieku dotyczących praw człowieka. Podkreślano w nich, że każdy człowiek, **również „niepełnosprawny”, ma prawo do pełnego uczestnictwa i równych szans w życiu społecznym.**

Diversity IN Check – które Polskie Uczelnie się tam znajdują?

Diagnoza stopnia dojrzałości **pracodawców** w zakresie zarządzania różnorodnością i budowania włączających (inkluzywnych) organizacji.

Pojęcie „osób ze szczególnymi potrzebami” – szerokie, inkluzywne ujęcie (2019–obecnie) (a)

2019 wprowadzono do obiegu prawnego pojęcia:

- **bariera,**
- **dostępność,**
- **racjonalne usprawnienie,**
- **uniwersalne projektowanie.**

Nakłada obowiązek zapewnienia **minimalnych wymagań dostępności** oraz możliwość składania **wniosku o zapewnienie dostępności i skargi na brak dostępności**.

Geneza projektowania uniwersalnego

- Początkowo: architektura i przestrzeń – dostosowanie, **funkcja reaktywna**.
- Rozszerzenie: produkty, usługi, edukacja – zmiana myślenia, proaktywność
- Odejście od myślenia „dla osób z niepełnosprawnościami” na korzyść osób ze szczególnymi potrzebami

 Komentarz:

PU nie powstało „dla mniejszości” — powstało, bo świat jest zróżnicowany.

Projektowanie uniwersalne a

...równość szans	...niedyskryminacja
• Równe traktowanie ≠ identyczne traktowanie • Usuwanie barier, nie „wyrównywanie ludzi” • Włączanie zamiast wykluczania Projektowanie uniwersalne nie daje przywilejów — ono usuwa przeszkody.	• Bariery mogą dyskryminować nieintencjonalnie • Brak dostępności = realne wykluczenie • Rola projektanta / dydaktyka <i>mini-dyskusja:</i> „Czy brak alternatywy (np. tylko jeden sposób zaliczenia) może być formą dyskryminacji?”

Znaczenie PU w szkolnictwie wyższym

- Różnorodne potrzeby studentów
- Masowość edukacji
- Jakość kształcenia
- Komfort pracy dydaktyka

Ważny akcent:

Projektowanie uniwersalne **ułatwia pracę**, a nie ją komplikuje.

Projektowanie uniwersalne a dostępność

Dostępność	Projektowanie uniwersalne
• Spełnianie minimalnych wymogów • Często reaktywna (dostosowania)	• Myślenie systemowe • Proaktywne, procesowe • Korzystne dla wszystkich

Identyfikacja potrzeb użytkowników

Identyfikacja potrzeb użytkowników (a)

Kto tak naprawdę korzysta z naszych zajęć i materiałów?

Czy znamy potrzeby i ograniczenia naszych studentów?

Identyfikacja potrzeb użytkowników (b)

Identyfikacja potrzeb użytkowników to jeden z kluczowych etapów projektowania uniwersalnego w edukacji wyższej.

Bez rzetelnego rozpoznania potrzeb studentów i studentek nawet najlepiej zaprojektowane zajęcia mogą tworzyć bariery i prowadzić do wykluczenia.

Ile osób mamy z jakimi zaburzenia/dysfunkcjami/potrzeba?

W kontekście uczelni wyższej użytkownikiem jest **każda osoba uczestnicząca w procesie kształcenia**, niezależnie od stanu zdrowia, sprawności, sytuacji życiowej czy kompetencji cyfrowych.

Dlaczego nie wolno projektować „dla przeciętnego studenta”?

W praktyce dydaktycznej bardzo często przyjmuje się założenie istnienia „**przeciętnego studenta**”.

Takie podejście prowadzi do pomijania realnej różnorodności w grupach akademickich.

Studenci i studentki różnią się między innymi:

- sposobem przetwarzania informacji,
- tempem pracy,
- możliwościami sensorycznymi i ruchowymi,
- sytuacją zdrowotną i życiową,
- doświadczeniem edukacyjnym i językowym.

Projektowanie uniwersalne zakłada odejście od modelu „jednego rozwiązania dla wszystkich” na rzecz rozwiązań **elastycznych i adaptowalnych**.

Przykładowe obszary potrzeb studentów

Potrzeby wzrokowe	Potrzeby słuchowe	Potrzeby poznawcze i neurologiczne
• trudności w czytaniu drobnego tekstu, • problemy z kontrastem, • brak możliwości korzystania z materiałów wizualnych.	• brak możliwości odbioru treści ustnych, • trudności w hałaśliwym otoczeniu, • problemy z nagraniami bez napisów.	• trudności z koncentracją uwagi, • problemy z przetwarzaniem złożonych informacji, • potrzeba jasnej struktury i przewidywalności.

Konsekwencje nieuwzględniania potrzeb

Brak uwzględnienia różnorodnych potrzeb może prowadzić do:

- obniżenia efektów uczenia się,
- zwiększonego stresu studentów,
- rezygnacji z aktywnego udziału w zajęciach,
- formalnych skarg i wniosków o indywidualne dostosowania.

Projektowanie uniwersalne pozwala ograniczyć liczbę **indywidualnych interwencji**, ponieważ wiele barier zostaje usuniętych już na etapie planowania.

Wykluczenie jako zjawisko dynamiczne

Wykluczenie w edukacji nie zawsze ma charakter trwały.

Każda osoba może w **określonym momencie** znaleźć się w sytuacji ograniczającej pełny udział w zajęciach.

Projektowanie uniwersalne uwzględnia **zmiennność potrzeb w czasie** oraz różne konteksty funkcjonowania studentów.

Trzy rodzaje wykluczenia

Wykluczenie trwałe	Wykluczenie czasowe	Wykluczenie sytuacyjne
• niepełnosprawność, • choroby przewlekłe.	• urazy i kontuzje, • okresowe problemy zdrowotne, • rekonwalescencja.	• hałas i rozproszenie, • brak odpowiedniego sprzętu, • opieka nad dzieckiem lub osobą zależną.

Przykłady z życia uczelni

- Student po operacji nie jest w stanie pisać odręcznie przez kilka tygodni.
- Studentka w ciąży ma trudności z długotrwałym siedzeniem w sali wykładowej.

Rozwiązania uniwersalne (materiały cyfrowe, nagrania, elastyczne formy zaliczeń) wspierają wszystkie te osoby **bez konieczności ujawniania sytuacji osobistej**.

Czym są bariery? Przykłady (a)

Bariery nie wynikają z cech osoby, lecz z niedostosowanego środowiska. To sposób organizacji przestrzeni, informacji i komunikacji decyduje o tym, czy ktoś może w pełni uczestniczyć w procesie kształcenia.

Bariery architektoniczne – przykłady

- brak wind lub **częste awarie**,
- sale niedostosowane do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością, ale **również osób z problemami sensorycznymi**.
- brak czytelnych oznaczeń i planów budynków **lub jedna forma płaszczyzna informacji**

Takie bariery mogą skutecznie uniemożliwiać udział w zajęciach, mimo formalnego statusu studenta.

Czym są bariery? Przykłady (b)

Bariery cyfrowe i informacyjne

- materiały dydaktyczne bez struktury nagłówków,
- pliki PDF niedostosowane do czytników ekranu,
- brak alternatywnych formatów materiałów,
- informacje przekazywane wyłącznie ustnie, np. w trakcie zajęć online.

Bariery komunikacyjne

- skomplikowany, specjalistyczny język bez wyjaśnień,
- niejasne kryteria oceniania,
- brak podsumowań i instrukcji krok po kroku.

Bariery komunikacyjne szczególnie dotyczą studentów zagranicznych oraz osób z trudnościami poznawczymi.

Myślenie z perspektywy studenta

Projektowanie uniwersalne wymaga zmiany perspektywy:

z pytania „**jak ja prowadzę zajęcia?**”

na pytanie „**jak studenci doświadczają tych zajęć?**”

Oznacza to analizę **całego procesu dydaktycznego** – od pierwszej informacji organizacyjnej po sposób zaliczenia przedmiotu.

Pytania wspierające identyfikację potrzeb

- Kto może mieć trudność z odbiorem treści?
- Na jakim etapie pojawiają się bariery?
- Czy istnieją alternatywne sposoby realizacji zadania?
- Czy rozwiązanie wymaga ujawniania szczególnych potrzeb?

Zasady projektowania uniwersalnego

7 zasad projektowania uniwersalnego

1. Równe użycie

2. Elastyczność w użytkowaniu

3. Prosta i intuicyjna obsługa

4. Czytelna informacja

5. Tolerancja na błędy

6. Niski wysiłek fizyczny

7. Odpowiednia przestrzeń i wymiary

Analiza barier architektonicznych.

**Rozwiązania dla różnych grup
użytkowników.**

Polityka dostępności w praktyce

Celem jest poprawa warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, którzy są narażeni na marginalizację lub dyskryminację m.in. ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby.

Wdrożone w ramach **Polityki dostępności** wytyczne dają efekt tylko wtedy, kiedy są **odpowiednio zaimplementowane i używane podczas obsługi OSP**.

Przykład:

- **tłumacza języka migowego nie jest wartością, jeśli pracownik nie potrafi z niego skorzystać podczas obsługi.**
- dobrze wyposażona toaleta, spełniająca wymogi, o której klient nawet się nie dowie z powodu braku odpowiednich oznaczeń.

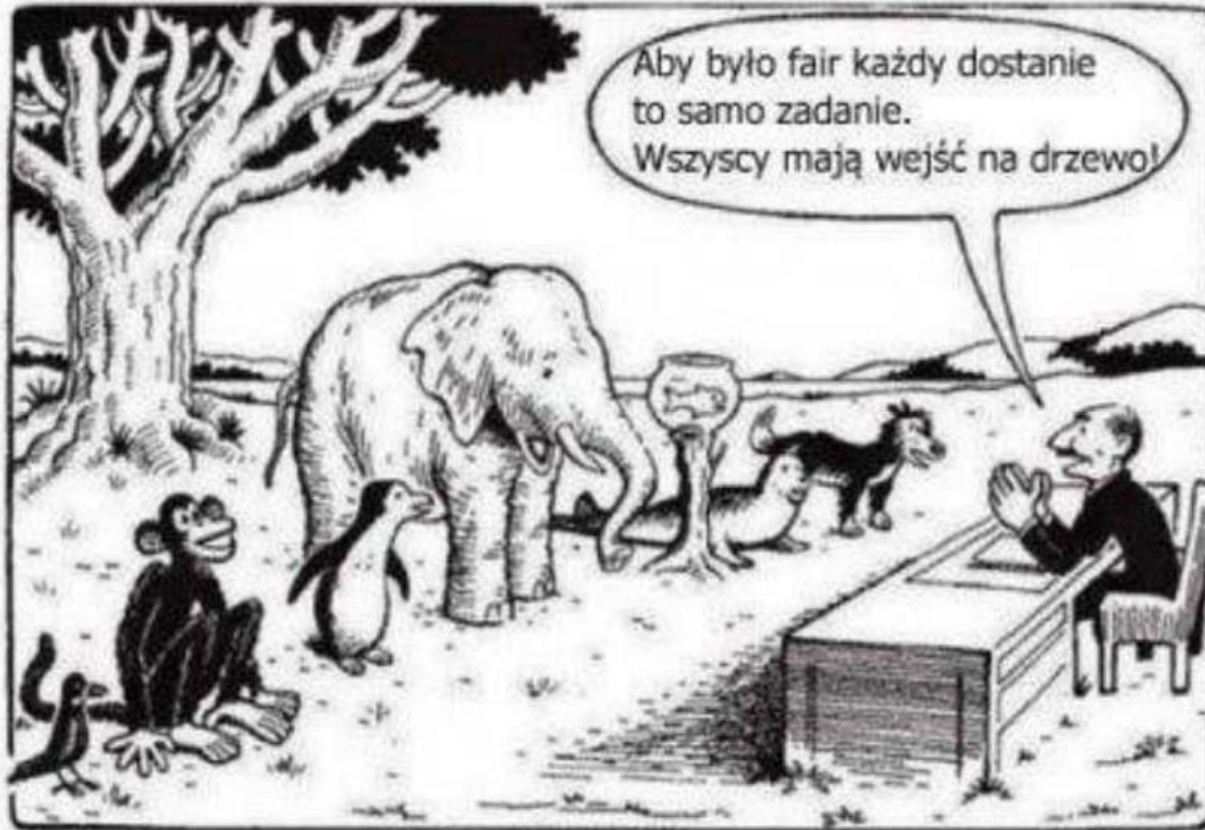
Dostosowanie jednostek publicznych do potrzeb OSP

- Ważne jest tutaj nie tylko występowanie odpowiednich udogodnień oraz funkcjonalności ale ich odpowiednie **oznakowanie, wyeksponowanie**.
- Ważną rolę odgrywają tu również koordynatorzy, którzy muszą posiadać odpowiednią wiedzę i umiejętności związane z wyzwaniem jakim jest obsługa OSP oraz charakteryzować się takimi cechami jak empatia, zrozumienie i chęć pomocy w stosunku do klienta.

Bariery utrudniające prawidłową komunikację

- **Architektoniczne** (brak samodzielnego lub swobodnego poruszania się po obiekcie ze względu na brak podjazdów, wind).
- **Społeczne** (dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, nieodpowiednie traktowanie ze strony innych osób, dyskryminacja pozytywna).
- **Czynne** (brak możliwości porozumiewania się, zdobywania i przekazywania informacji).
- **Bierne** (nieczytelne napisy, brak brajlowskich oznaczeń, brak oznaczeń).
- **Względne** (osoby napotykają na bariery i problemy, ale mogą je niwelować np. za pomocą specjalistycznych urządzeń).
- **Bezwzględne** (bariery, których nie można samodzielnie pokonać)..

Bariery utrudniające prawidłową komunikację: grafika

Ustawa o zapewnieniu dostępności – minimalne wymagania (art. 6)

Dostępność architektoniczna

Dostępność architektoniczna to sposób projektowania, budowania i użytkowania przestrzeni tak, aby mogła być **intuicyjnie, bezpiecznie i samodzielnie** wykorzystywana przez **wszystkich ludzi – niezależnie od wieku, sprawności czy ograniczeń percepcyjnych**.

Nie chodzi jedynie o likwidację fizycznych barier, ale o **tworzenie przestrzeni przyjaznej, zrozumiałej i elastycznej** – takiej, która umożliwia każdemu uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym i publicznym na równych zasadach.

To podejście zakłada:

- Myślenie o **użytkowniku już na etapie planowania** (nie po fakcie),
- **łączenie estetyki i funkcjonalności** – dostępność nie oznacza „technicznego kompromisu”, lecz jakościowy standard projektowy,
- Uwzględnianie **różnorodności potrzeb** – np. osób poruszających się na wózkach, rodziców z wózkami dziecięcymi, seniorów, osób z czasowymi ograniczeniami ruchu, osób niskiego lub wysokiego wzrostu, a także osób z trudnościami poznawczymi/sensorycznymi.

Dostępność architektoniczna w praktyce

W praktyce dostępność architektoniczna to **spójne doświadczenie użytkownika w przestrzeni** – od wejścia do budynku, przez komunikację wewnętrzną, po możliwość skorzystania z usług, informacji i infrastruktury bez potrzeby proszenia o pomoc.

To filozofia projektowania, która **łączy empatię, ergonomię i funkcjonalność** – traktując przestrzeń nie tylko jako strukturę fizyczną, lecz jako **narzędzie włączania społecznego**.

Dostępność architektoniczna: idea

Dostępność architektoniczną należy rozumieć jako całościową filozofię wprowadzania działań mających ułatwić wszystkim (nie tylko tym z niepełnosprawnością) użytkownikom korzystanie z przestrzeni danego obiektu.

Jednocześnie należy pamiętać, że jeżeli zaprojektujemy przestrzeń z myślą o osobach mających największe wymagania w zakresie poruszania się, komunikowania lub odszukiwania informacji, to sprawimy, że będzie ona postrzegana jako wygodna i intuicyjna do korzystania przez **wszystkich użytkowników**.

Dostępność architektoniczna: idea c.d

Chcąc zwiększyć dostępność architektoniczną danego obiektu należy zadać sobie pytanie, **dla kogo powinien on być dostępny i w jakim zakresie**. Wśród obiektów użyteczności publicznej (zarówno urzędów, bibliotek, pływalni miejskich, obiektów sportowych itp.) można **wyróżnić dwa typy użytkowników** – osoby pracujące w nich na co dzień oraz osoby korzystające z nich sporadycznie lub jednorazowo.

Potrzeby przedstawicieli obu tych grup są zasadniczo różne.

Dostępność architektoniczna: holistyczne podejście

Pracownicy będą oczekiwali, by był on ergonomiczny i dostępny w możliwie szerokim zakresie. Osoby korzystające z obiektu w roli klientów będą oczekiwały, by był dostępny głównie w zakresie wynikającym z ich potrzeb zależnych od przeznaczenia budynku – np. w urzędzie będzie to szybkie uzyskanie informacji i załatwienie spraw, na pływalni – komfortowe skorzystanie z szatni i dojście do basenów etc. Jeżeli budynek będzie dostępny nie tylko w strefach przeznaczonych dla klientów, to otrzymamy przestrzeń, z której nie będą wykluczeni potencjalni pracownicy z niepełnosprawnościami.

Projektując lub remontując obiekt użyteczności publicznej należy zastanowić się, jak wygląda profil jego użytkowników (**w tym w szczególności najsłabszych fizycznie**) i w jaki sposób możemy zagwarantować im możliwie dużą dostępność (lub poprawić ją, jeśli adaptujemy obiekt istniejący).

Bariery architektoniczne

- Bariery takie można uznać np.: schody, wąskie chodniki i przejścia, zbyt wąskie drzwi i za małe przedsionki, śliskie nawierzchnie, brak kontrastowych oznaczeń na schodach oraz drzwiach, itp.
- **Brak barier** - w praktyce może to oznaczać m.in., że OSP bez trudu wejdzie/wjedzie do placówki, będzie mógł poruszać się po niej bez przeszkód i skorzystać z odpowiednio przygotowanego stanowiska obsługi klienta.

Minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności OSP

W zakresie dostępności architektonicznej:

1. zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
2. **instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku**, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
3. **zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku**, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
4. zapewnienie **wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego**, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, 568 i 875),
5. zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób.

A co, jeśli ze względów np. technicznych lub prawnych, takich jak np. ochrona konserwatorska budynku w którym się mieści się podmiot nie może on zapewnić dostępności w zakresie określonym powyżej?

Minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

W zakresie dostępności architektonicznej:

...musi zastosować **dostęp alternatywny**.

Polega on np. na **zmianie organizacyjnej obsługi np. klientów** – np. przeniesieniu jej do pomieszczenia na parterze do którego nie prowadzą schody, lub zapewnianiu osobie ze szczególnymi potrzebami **wsparcia innej osoby** (np. pomoc przy wejściu na piętro, przetłumaczenie dokumentu, pomoc w komunikacji).

Dostępność architektoniczna: wytyczne

Do obowiązków wynikających z ustawy należy

- Zapewnienie możliwości poruszania się po piętrach i pomiędzy piętrami
- Umożliwienie dotarcia do wszystkich pomieszczeń (z wyjątkiem technicznych) w budynku,
- Umożliwienie nawigacji wewnątrz budynku w szczególności osobom z wadami wzroku oraz słuchu,
- Umożliwienie wejścia do budynku z psem asystującym
- Zapewnienie bezpiecznej ewakuacji z budynku wszystkim, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Dostępność architektoniczna: Kontakt z budynkiem

Obiekt przyjazny użytkownikowi.

Kontakt z budynkiem zaczyna się jeszcze zanim się do niego dostaniemy. Zarówno stali użytkownicy budynków, jak i osoby korzystające z nich sporadycznie podlegają tym samym czynnikom.

Otoczenie budynku W przypadku obiektów użyteczności publicznej ich otoczenie ma zasadniczy wpływ na to, czy obiekt jest łatwo dostępny. O ile Ustawa mówi o zapewnieniu dostępności samych obiektów, to należy zwrócić również uwagę na ich otoczenie.

Nawet obiekty z najlepszymi rozwiązaniami w zakresie dostępności będą zasadniczo niedostępne, jeżeli trudno będzie je odnaleźć oraz do nich wejść. Należy zwrócić uwagę na takie aspekty, jak:

Dostępność architektoniczna: pytania

- Czy łatwo jest odnaleźć budynek?
- Jak wygląda droga od przystanku do budynku?
- Sposób wjazdu na parking – ograniczenia, szlaban, itp..
- Czy łatwo jest dostać się do budynku, np.,. Jakość chodnika, powierzchnia – śliska, pokryta liśćmi, itp. ?
- Czy łatwo jest wejść do budynku?
- Rozmieszczenie funkcji w budynku?
- Dodatkowe urządzenia wspomagające poruszanie się osobom z niepełnosprawnością - totupointy

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (a)

Wykryte nieprawidłowości:

- Nieaktualne dane na tablicach informacyjnych.
- Bariery architektoniczne na drodze od ulicy do wejścia głównego.
- Błędna wysokość i zakres merytoryczny oznaczeń na budynku.
- Nieprawidłowości w oświetleniu wejścia i drogi do budynku.

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (b)

Poziom podstawowy

- Aktualizacja tablicy informacyjnej znajdującej się przed budynkiem.
- Umieszczenie dodatkowego logo/informacji o wydziale na wysokości wzroku np. na drzwiach wejściowych.
- Dodanie przy dzwonku alarmowym oznaczenie: senior, matka z dzieckiem, student na wózku.
- Wymiana gumowej kratki na taką o mniejszych oczkach (ryzyko uszkodzenia kuli, obcasa).
- Zwiększenie czcionki (min 18 pkt.) na komunikatach zawieszanych na drzwiach urzędu.
- Dodanie na drzwiach oznaczeń o pętli indukcyjnej, tłumaczu języka migowego.

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (c)

Poziom rozszerzony

- Dodatkowe doświetlenie wejścia i drogi prowadzącej od ulicy.
- Zmiana kierunku otwierania drzwi (do zewnątrz).
- Umieszczenie piktogramów na drzwiach wejściowych.

Poziom premium

- Wymiana drzwi wejściowych na rozsuwane.
- Oświetlenie chodnikowe wejścia do budynku.
- Zwiększenie dostępności ciągów komunikacyjnych wokół budynku-dojście do budynku powinno być oznaczone prowadnicami na odcinku od chodnika do drzwi wejściowych.

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (d)

Wykryte nieprawidłowości:

- Brak oznakowań parkingu i miejsc dla OSP.
- Brak informacji o tym, że jednostka posiada dwa wejścia.
- Bariery architektoniczne na drodze od ulicy do wejścia tylnego.
- Nieprawidłowości w oświetleniu wejścia i drogi do budynku.

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (e)

Poziom podstawowy

- Wydzielenie miejsc parkingowych dla OSP na tyłach budynku (znaki pionowe i poziome).
- Wprowadzenie drogowskazów dojść do parkingu i wejścia głównego.
- Poprawa oświetlenia tylnego wejścia oraz „korytarza” między budynkami.
- Zamontowanie podjazdów na krawężnikach.
- Zmiana gumowej wycieraczki przy wejściu.
- Oznakowanie wejścia tylnego (logotyp, godziny otwarcia itp.).

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (f)

Poziom rozszerzony

- Poprawa stanu chodników, usunięcie krawężników.
- Poszerzenie drzwi wejściowych.
- Umieszczenie piktogramów na drzwiach wejściowych.

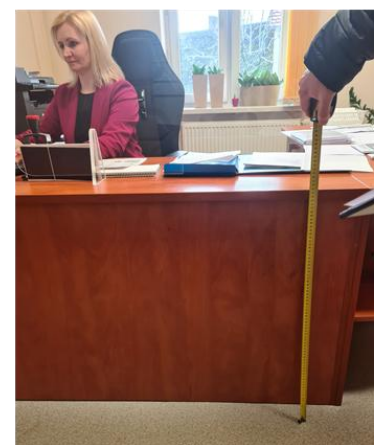
Poziom premium

- Wymiana drzwi wejściowych na rozsuwane.
- Oświetlenie chodnikowe wejścia tylnego do budynku.
- Zwiększenie dostępności ciągów komunikacyjnych wokół budynku-dojście do budynku powinno być oznaczone prowadnicami na odcinku od chodnika do drzwi wejściowych.
- Oznakowanie drogi do wejścia za pomocą reliefowych płyt ostrzegawczych, na całej szerokości przejścia.

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (g)

Wykryte nieprawidłowości:

- Brak właściwie zaaranżowanego, dedykowanego OSP punktu obsługi bezpośredniej (POK) na dole budynku.
- Braki w obszarze umeblowania spełniającego potrzeby OSP.
- Brak oznaczeń.
- Braki w wyposażeniu (brak materiałów wspierających takich jak lupy, ramki do podpisów, brak szatni/wieszaka).

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (h)

Poziom podstawowy

- Otwarcie POK na parterze blisko głównych ciągów komunikacyjnych, najczęściej w pobliżu wejść np. w obecnym pokoju Oświaty.
- Zapewnienie trasy wolnej od przeszkód o minimalnej szerokości 120 cm i powierzchni manewrowej (min. 150x150 cm).
- Zakup lady recepcji, co najmniej na odcinku o szerokości 90 cm znajduje się nie wyżej niż 90 cm od posadzki (Optymalna wysokość lady wynosi 70-80 cm).
- Pod blatem należy zapewnić przestrzeń umożliwiającą podjechanie pod blat przodem wózka, np. **inwalidzkiego**. Przestrzeń pod blatem na głębokości min. 30 cm wynosi min. 67 cm wysokości od posadzki.
- Nieoślepiające oświetlenie.
- Wyposażenie: ramki do podpisu, lupa, pętla indukcyjna, tłumacz języka migowego, woda, wieszak na ubrania, środki do dezynfekcji

Jak tworzyć wytyczne i procedury? (i)

Poziom rozszerzony

- Zapewnienie komputera do korzystania przez OSP, dostęp do ksero.
- Zamontowanie klimatyzacji.

Poziom premium

- Uzupełnienie punktu o urządzenia/ elementy umożliwiające obsługę realizowaną w innych działach np. czytniki linii papilarnych, kasa fiskalna.

Audyt dostępności

Bariery we wdrażaniu standardów dostępności

Brak świadomości: Jedną z głównych przeszkód jest brak świadomości i zrozumienia, czym tak naprawdę jest dostępność oraz jakie są jej korzyści. Wiele osób i organizacji nie zdaje sobie sprawy z tego, że osoby z niepełnosprawnościami lub innymi ograniczeniami mogą napotykać trudności w korzystaniu z produktów, usług lub stron internetowych. Brak tego zrozumienia może prowadzić do zaniedbań.

Brak precyzyjnych przepisów prawnych: W niektórych dokumentach (m.in. W SD) brakuje precyzyjnych wytycznych dotyczących dostępności, co może prowadzić do niewystarczającego uwzględniania tych zagadnień przez organizacje. Brak wyraźnych wymagań prawnych może sprawić, że wdrażanie standardów dostępności staje się mniej priorytetowe.

Bariery we wdrażaniu standardów dostępności (a)

Koszty: Wprowadzenie standardów dostępności często wiąże się z kosztami. Niektóre organizacje mogą być niechętne inwestowaniu w dostępność, zwłaszcza jeśli uważają, że nie przyniesie to im natychmiastowych korzyści finansowych. Koszty mogą obejmować modyfikację istniejących systemów, szkolenie personelu oraz regularne utrzymanie i aktualizacje.

Brak odpowiednich zasobów i umiejętności: Niektóre organizacje mogą nie posiadać wewnętrznych zasobów i umiejętności niezbędnych do wdrożenia standardów dostępności. Projektowanie i rozwijanie dostępnych produktów, stron internetowych i usług wymaga specjalistycznej wiedzy technicznej i doświadczenia.

Bariery we wdrażaniu standardów dostępności (b)

Kompatybilność ze starszymi systemami: W przypadku, gdy jednostka korzysta z już istniejących systemów, może wystąpić trudność w dostosowaniu ich do standardów dostępności. Niektóre starsze systemy mogą nie być łatwo modyfikowalne lub zgodne z najnowszymi wytycznymi dostępności.

Opór ze strony pracowników: W niektórych przypadkach wprowadzenie standardów dostępności może napotkać opór ze strony pracowników. Mogą to być zarówno zarządy, które uważają, że nie warto inwestować w dostępność, jak i pracownicy, którzy nie rozumieją potrzeb osób OSP i nie zgadzają się na ewentualne zmiany.

Bariery we wdrażaniu standardów dostępności (c)

Brak narzędzi i wsparcia: Dostępność może być trudna do wdrożenia, jeśli brakuje odpowiednich narzędzi i wsparcia. Organizacje mogą mieć trudności w znalezieniu odpowiednich narzędzi do oceny dostępności, monitorowania postępów i testowania produktów. Brak dostępu do ekspertów i wsparcia technicznego może dodatkowo utrudniać wdrożenie standardów dostępności.

Audyt dostępności

to proces oceny **stopnia dostosowania budynków** użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób o szczególnych potrzebach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i standardami dostępności.

Definicja: Audyt dostępności budynków – to systematyczna analiza i ocena istniejących warunków architektonicznych, technicznych i organizacyjnych w obiektach należących do jednostek samorządu terytorialnego (np. urzędów, szkół, bibliotek, ośrodków kultury) w celu określenia stopnia ich dostępności dla wszystkich użytkowników oraz wskazania niezbędnych działań naprawczych lub usprawnień.

Audyt dostępności: typy

Audyt taki obejmuje zwykle:

- **dostępność architektoniczną** (np. podjazdy, windy, toalety dostosowane),
- **dostępność cyfrową** (np. strony internetowe, systemy informacji wizualnej i dźwiękowej),
- **dostępność informacyjno-komunikacyjną** (np. sposób obsługi osób z różnymi niepełnosprawnościami, tłumacze PJM, pętle indukcyjne),
- oraz **organizacyjną gotowość** jednostki do zapewnienia równego dostępu.

Audyt dostępności architektonicznej (a)

Audyt dostępności architektonicznej to **proces diagnostyczny**, którego celem jest **zidentyfikowanie barier przestrzennych** utrudniających lub uniemożliwiających korzystanie z budynku osobom o różnych potrzebach (m.in. osobom z niepełnosprawnościami ruchu, wzroku, słuchu, osobom starszym, rodzicom z wózkami).

1. Etap przygotowawczy

- **Określenie celu audytu** – np. spełnienie wymogów ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
- **Zebranie dokumentacji technicznej** – plany budynku, opisy techniczne, rysunki, pozwolenia.
- **Ustalenie zakresu audytu** – które obiekty, części budynku i przestrzenie zostaną poddane ocenie.
- **Ustalenie zespołu audytowego** – audytor (specjalista ds. dostępności), ewentualnie przedstawiciel jednostki, osoba z niepełnosprawnością jako konsultant.

Audyt dostępności architektonicznej (b)

Etap badawczy (wizja lokalna)

- **Oględziny obiektu** – audytor dokonuje oceny bezpośrednio w terenie, wykonując pomiary, zdjęcia i notatki.
- **Identyfikacja barier architektonicznych**, takich jak:
 - brak dostępnego wejścia lub zbyt strome podjazdy,
 - niedostosowane windy i toalety,
 - brak kontrastów i oznaczeń dotykowych,
 - zbyt wąskie drzwi i korytarze,
 - nieczytelne oznakowanie poziome i pionowe.
- **Ocena zgodności z przepisami i standardami** – m.in. z rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych budynków, wytycznymi zawartymi w Standardach Dostępności opracowanych w ramach projektu np. Dostępny samorząd 2.0.

Audyt dostępności architektonicznej (c)

Etap analizy i raportowania

- **Opracowanie raportu audytowego**, który zawiera:
 - opis stanu istniejącego,
 - listę barier,
 - ocenę poziomu dostępności (np. skala 0–3),
 - rekomendacje działań naprawczych i propozycje rozwiązań projektowych,
 - kosztorys lub harmonogram wdrożenia.
- Raport końcowy może stanowić **bazę do planu poprawy dostępności** wymaganego od JST przez ustawę.

Przykładowa lista kontrolna (a)

Otoczenie i dojście do budynku

- Czy dojście do budynku jest wolne od barier i umożliwia poruszanie się osobom o ograniczonej mobilności?
- Czy chodniki, dojścia i przejścia mają odpowiednią szerokość i równą nawierzchnię?
- Czy na trasie dojścia nie występują przeszkody (np. słupki, donice, krawężniki bez obniżień)?
- Czy miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami są wyznaczone, prawidłowo oznakowane i zlokalizowane blisko wejścia?
- Czy dojście z parkingu do wejścia jest bezpieczne i bez barier?

Przykładowa lista kontrolna (b)

Wejście do budynku

- Czy główne wejście jest dostępne dla osób z ograniczoną mobilnością?
- Czy drzwi wejściowe mają odpowiednią szerokość i są łatwe w obsłudze?
- Czy w przypadku różnicy poziomów zastosowano rampę lub inne rozwiązanie techniczne?
- Czy wejście jest dobrze oświetlone i widoczne z otoczenia?
- Czy oznakowanie wejścia jest czytelne i kontrastowe?

Przykładowa lista kontrolna (c)

Komunikacja pozioma

- Czy korytarze mają wystarczającą szerokość dla swobodnego poruszania się wózkiem?
- Czy podłogi są równe, bez progów lub uskoków?
- Czy oznaczenia kierunkowe i informacyjne są czytelne i umieszczone na odpowiedniej wysokości?
- Czy elementy wystające (np. gaśnice, skrzynki, gabloty) nie stanowią zagrożenia?
- Czy przestrzenie wspólne (hol, poczekalnie, recepcja) są urządzone z myślą o różnych potrzebach użytkowników?

Przykładowa lista kontrolna (d)

Komunikacja pionowa

- Czy w budynku znajduje się winda dostępna dla osób z ograniczeniami ruchu?
- Czy winda ma odpowiednie wymiary kabiny i oznaczenia przycisków (wizualne i dotykowe)?
- Czy alternatywne drogi (np. schody) są dobrze oświetlone, z poręczami po obu stronach i kontrastowymi krawędziami stopni?
- Czy połączenia między kondygnacjami są logiczne i czytelnie oznaczone?

Przykładowa lista kontrolna (e)

Pomieszczenia dla interesariuszy

- Czy pomieszczenia obsługi mieszkańców (np. biura, sale spotkań, punkty informacyjne) są dostępne bez barier?
- Czy lamy obsługi są dostosowane wysokością do osób poruszających się na wózkach?
- Czy meble i wyposażenie umożliwiają swobodny dostęp i manewrowanie wózkiem?
- Czy dostęp do toalet dla osób z niepełnosprawnościami jest zapewniony?
- Czy pomieszczenia są właściwie oświetlone i mają kontrastowe oznaczenia funkcji (np. toaleta, sekretariat, wyjście)?

Przykładowa lista kontrolna (f)

Ewakuacja i bezpieczeństwo

- Czy drogi ewakuacyjne są wolne od barier i odpowiednio oznakowane?
- Czy informacje o ewakuacji są dostępne w formie wizualnej i dźwiękowej?
- Czy istnieją procedury ewakuacji osób z ograniczoną mobilnością?
- Czy personel wie, jak wspierać osoby ze szczególnymi potrzebami podczas ewakuacji?
- Czy w budynku znajdują się strefy bezpiecznego oczekiwania lub inne rozwiązania alternatywne?

Przykładowa lista kontrolna (g)

Na zewnątrz:

- widoczność schodów (taśmy, kontrast)
- poręcze
- pojazd/platforma (oznakowanie naklejką z informacją jak obsłużyć, jak wezwać pomoc)
- ławeczki, trawnik
- pojazd dla karetek
- oznakowane miejsca postojowe dla OZN
- wycieraczki
- drzwi/klamki/kontrast
- podajnik do dezynfekcji (na jakim jest poziomie)
- widoczność tablic informacyjnych

Przykładowa lista kontrolna (h)

Rejestracja:

- ciągi komunikacyjne: przejścia, dojścia do punktów obsługi klienta, wc
- uchwyty na kule
- wieszaki (wysokość/dostępność)
- dostępność „okienka”
- wygląd tablicy informacyjnej
- pętla indukcyjna (widoczna informacja)
- usługa tłumacza migowego online (widoczna informacja)
- kontrastowe taśmy na przeszklonych powierzchniach
- oklejenie włączników światła kontrastowych kolorem
- ujednolicona informacja wizualna
- matowe powierzchnie
- miejsca do siedzenia

Przykładowa lista kontrolna (i)

Toaleta:

- naklejka informująca o wc i o dostępności kluczyka do toalety w rejestracji
- system informacyjno-przyczynowy
- wysokość lustra
- poręcze przy toalecie i umywalce
- uchwyt na kule
- haczyk/wieszak (na torebkę, kurtkę itp.)
- rozmiary (umożliwiające manewr wózkiem inwalidzkim)

Pomieszczenie dla rodzica z dzieckiem:

- przewijak
- kącik zabaw dla dzieci
- miejsce do karmienia (krzesła, parawan itp.)

Przykładowa lista kontrolna (j)

Dostępność informacyjno – komunikacyjna:

- umieszczenie na tablicy deklaracji dostępności
- informacja o dostępności na stronie www
- informacja o usłudze tłumacza języka migowego na stronie www

Kontrola dostępu:

- domofon/wideofon
- system dźwiękowy informujący o potrzebie pacjenta skorzystania z platformy podnośnikowej

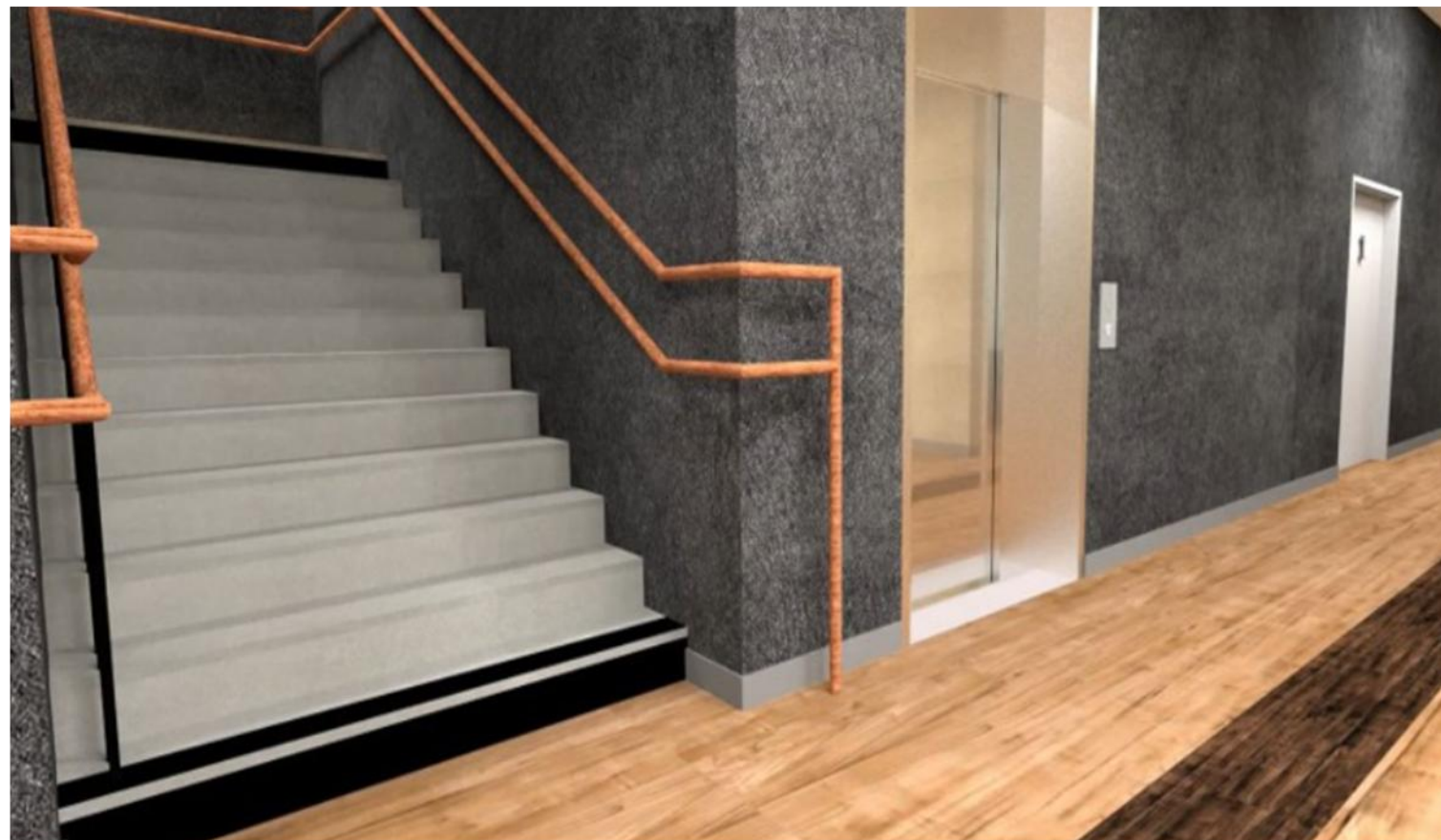
Ewakuacja osób o ograniczonej możliwości poruszania się:

- procedura działania
- świetlny system powiadamiania
- dźwiękowy alarm ostrzegawczy
- krzesło do transportu OZN

Przykłady rozwiązań architektonicznych (a)

Przykłady rozwiązań architektonicznych (b)

Przykłady rozwiązań architektonicznych (c)

Ćwiczenie praktyczne: ocena dostępności wybranego obiektu (online z wykorzystaniem materiałów zdjęciowych i planów)

Deklaracja dostępności

Deklaracja dostępności

Strona główna » Dostępność » Deklaracja dostępności

Deklaracja Dostępności

Urząd Gminy Pleśna zobowiązuje się zapewnić dostępność swojej strony internetowej zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Deklaracja Dostępności dotyczy strony [Urzędu Gminy Pleśna](#).

- Data publikacji strony internetowej: 22 sierpnia 2023 r.
- Data ostatniej istotnej aktualizacji: 27 sierpnia 2024 r.

Stan dostępności cyfrowej

Ta strona internetowa jest częściowo zgodna z załącznikiem do ustawy o dostępności cyfrowej z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z powodu niezgodności wymienionych poniżej.

Informacja o urzędzie

Informacja o urzędzie w PJM

<https://www.plesna.pl/dostepnosc/informacja-o-urzedzie-w-pjm/>

Informacja o ewakuacji

Ewakuacja PJM

Do obejrzenia... Udostępnij

	Gaśnica
---	---------

Obejrzyj w YouTube

Informacja o ewakuacji w PJM

<https://www.plesna.pl/dostepnosc/informacja-o-ewakuacji-w-pjm/>

Wniosek o zapewnienie dostępności: grafika

Wniosek o zapewnienie dostępności

Strona główna » Dostępność » Wniosek o zapewnienie dostępności

<https://www.plesna.pl/dostepnosc/wniosek-o-zapewnienie-dostepnosci/>

Jak uzupełnić wniosek o dostępność architektoniczną i informacyjno komunikacyjną?

Jak złożyć wniosek o zapewnienie dostępności architektonicznej i informacyjno komunikacyjnej?

Wnioski do pobrania:

 Pobierz wniosek w pliku MS Word - .DOC

 Pobierz wniosek w pliku .PDF

Case study (a)

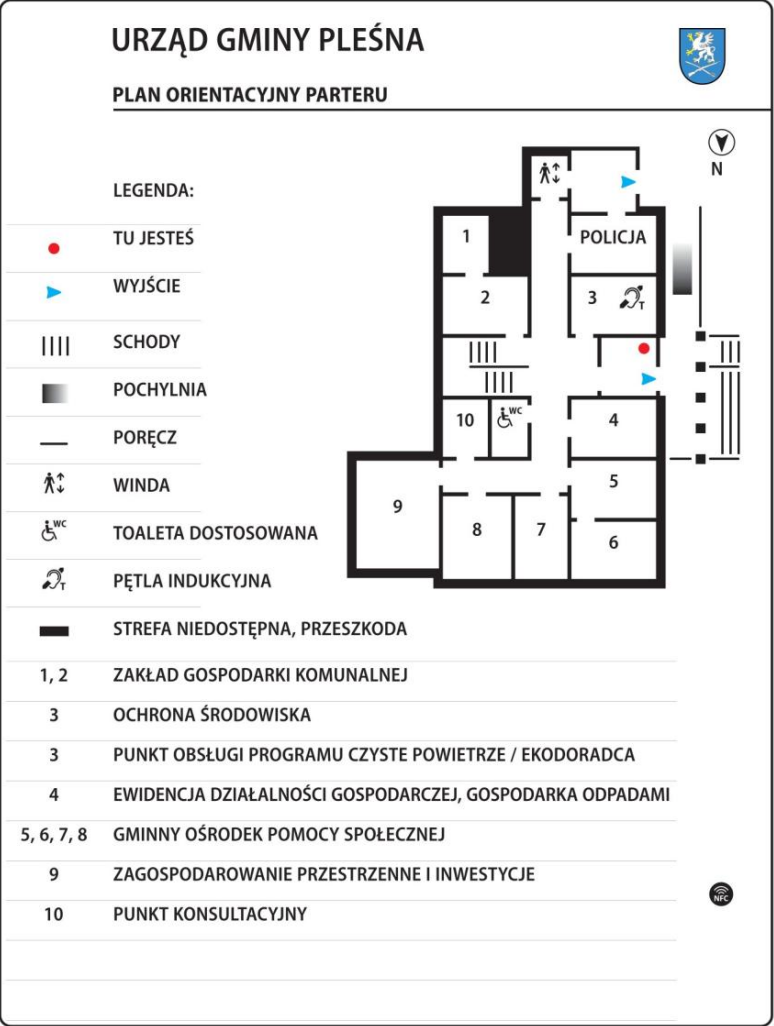

Wejście do urzędu – wejście zewnętrzne do windy i do posterunku policji:

Naprzeciwko wejścia do urzędu jest parking z wydzielonym jednym miejscem dla osób z niepełnosprawnością.

Po prawej stronie urzędu jest pochylnia. Po prawej stronie pochylni jest wejście do windy i do posterunku policji. Na drzwiach są tabliczki z informacją o wejściu do windy w alfabecie brajla i w tekście wypukłym oraz od wewnątrz drzwi o wyjściu z urzędu. Po wejściu do przedsionka po lewej stronie są drzwi do posterunku policji. Przy drzwiach po prawej stronie jest tabliczka z NFC informująca o godzinach otwarcia Punktu Przyjęć Dzielnicowych. Nad klamką od drzwi jest tabliczka z napisem „policja” w alfabecie brajla i w tekście wypukłym. Winda znajduje się na wprost od wejścia do przedsionka (około pięciu kroków). Przed wejściem do windy, po lewej stronie na ścianie wisi tablica z informacjami o rozkładzie pomieszczeń w Urzędzie. Informacje na tablicy umieszczone są w alfabecie brajla oraz w formie wypukłych liter. Tablica jest też wyposażona w NFC – za pomocą telefonu komórkowego można odczytać informacje umieszczone na tablicy. Po lewej stronie windy na ścianie jest panel przyzywający windę. Nad panelem jest tabliczka z numerem poziomu w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Case study (b)

Do głównego wejścia wchodzi się po czterech schodach. Wejście jest zadaszone i oświetlone. Na zewnątrz po prawej stronie drzwi na ścianie jest domofon (przyciski wypukłe, forma głosowa) oraz przycisk uruchamiający drzwi. Drzwi główne otwierają się automatycznie.

Po wejściu do Urzędu jest poczekalnia. W poczekalni są:

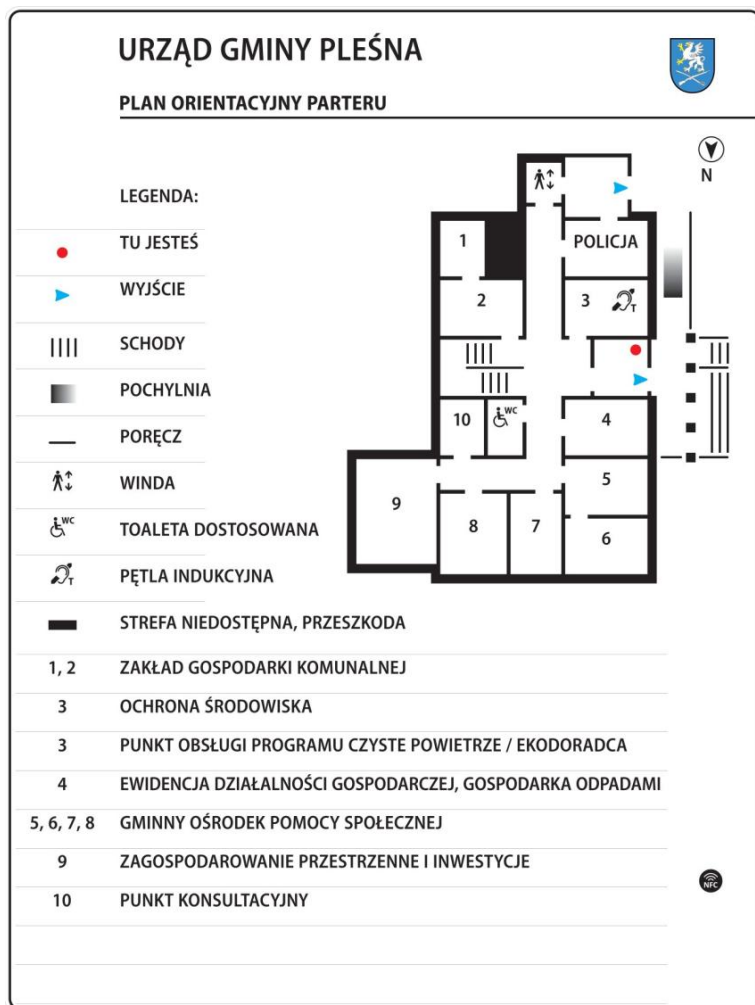
- na ścianie po prawej stronie przy wejściu wiszą kolejno tablica tyflograficzna z mapą parteru i tablica z informacjami o rozkładzie pomieszczeń w Urzędzie. Tablica jest wyposażona w NFC – za pomocą telefonu komórkowego można odczytać informacje umieszczone na tablicy,

- po prawej stronie (ok. trzech kroków do drzwi) jest stolik z krzesłem.

Na końcu poczekalni są kolejne drzwi. Przy drzwiach po lewej stronie na ścianie jest domofon (przyciski wypukłe, forma głosowa). W poczekalni jest monitoring. Po wejściu do urzędu, na wprost są schody prowadzące na pierwsze piętro. Na słupku pionowym balustrady jest informacja o numerze poziomu w alfabecie brajla i w tekście wypukłym. Toaleta znajduje się w drugiej części korytarza opisanej później. Po prawej stronie od wejścia są pokoje:

- numer 3 – ochrona środowiska, Punkt Obsługi Programu Czyste Powietrze, ekodoradca,
- numer 1 i 2 – Zakład Gospodarki Komunalnej.

Case study (c)

Między tymi pokojami jest korytarz prowadzący do windy znajdującej się na końcu korytarza. Na początku korytarza po prawej stronie jest gablota z informacjami urzędowymi. Po prawej stronie na ścianie przy drzwiach windy jest panel przyzywający windę. Nad panelem jest tabliczka z numerem poziomym w formie wypukłej i w alfabecie brajla. Na końcu korytarza po prawej stronie jest wejście do posterunku policji. Nad klamką drzwi jest tabliczka z napisem „policja” w alfabecie brajla i w tekście wypukłym. Przy drzwiach po lewej stronie jest tabliczka z NFC informująca o godzinach otwarcia Punktu Przyjęć Dzielnicowych.

Po lewej stronie od wejścia do urzędu jest korytarz w kształcie litery L, który zakręca w prawo. W korytarzu znajdują się kolejno pokoje:

- numer 4 – ewidencja działalności gospodarczej i straże pożarne oraz gospodarka odpadami,
- numer 5, 6, 7, 8 – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- numer 9 – zagospodarowanie przestrzenne i inwestycje.

Za zakrętem po prawej stronie jest pokój numer 10 – punkt konsultacyjny.

W korytarzu naprzeciwko pokoju numer 5, przy ścianie są krzesła. Nad krzesłami wisi gablota z informacjami urzędowymi. Naprzeciwko pokoju numer 4 jest toaleta dla osób z niepełnosprawnościami. Nad klamką drzwi jest tabliczka z logotypem i tekstem „Toaleta dostosowana” także w alfabecie brajla.

Case study (d)

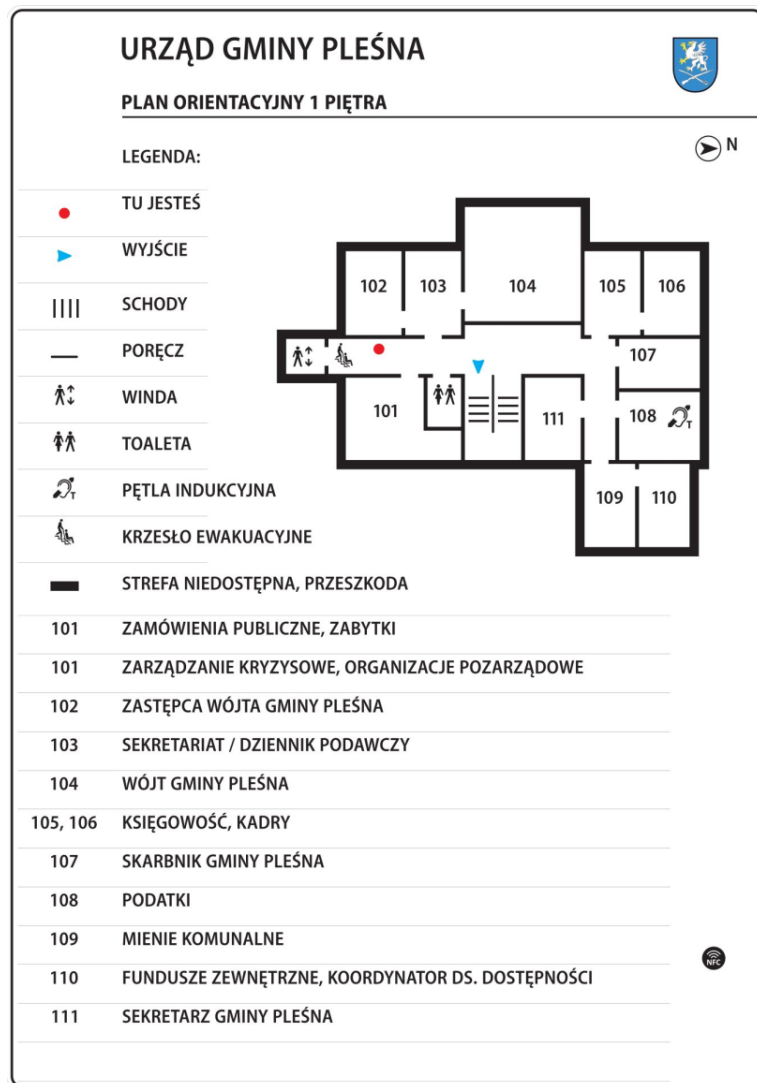

Przy każdym pokoju na ścianie wisi tabliczka z następującymi informacjami:

- numer pokoju,
- imię, nazwisko i funkcja urzędnika,
- nazwa referatu.

Informacje na tabliczkach są w formie wizualnej. Każda tabliczka ma kod NFC. Przy każdym pokoju nad klamką drzwi jest tabliczka z numerem pokoju w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Case study (e)

Po lewej stronie schodów jest toaleta damska i męska. Za toaletą jest pokój numer 101 – zamówienia publiczne, zabytki, zarządzanie kryzysowe i organizacje pozarządowe.

Naprzeciwko pokoju 101 na ścianie jest plan tyflograficzny z mapą pierwszego piętra.

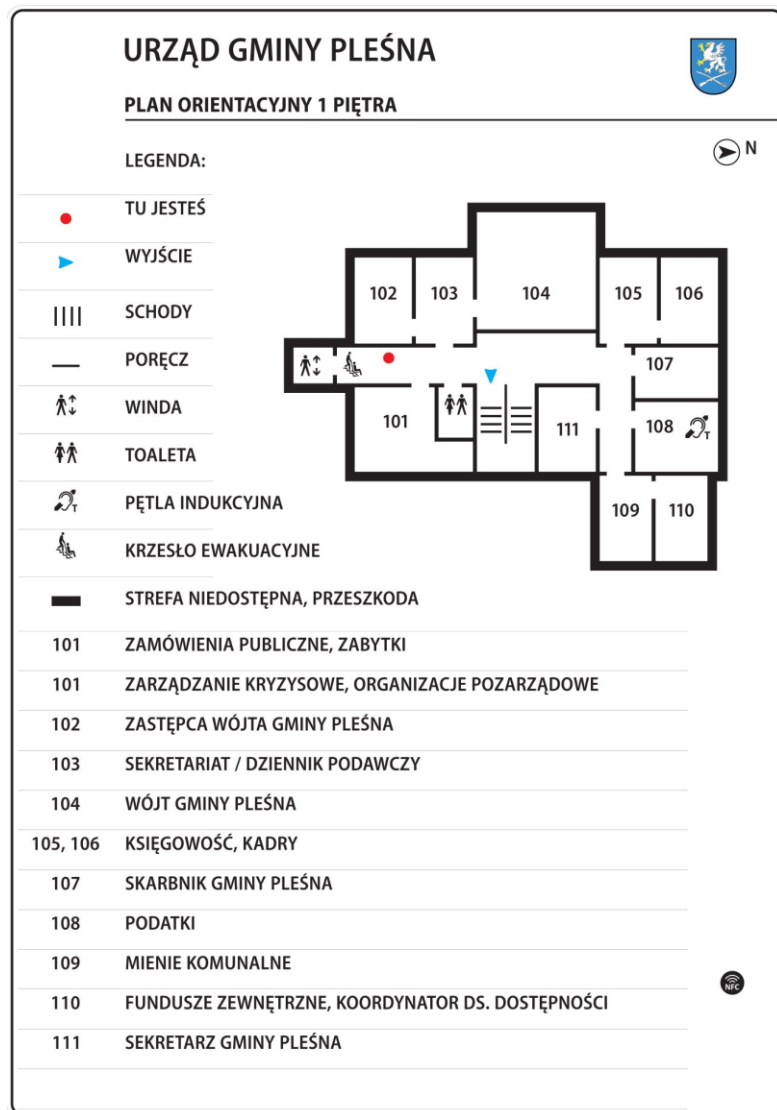
Za pokojem numer 101 na końcu korytarza jest winda. Po prawej stronie na ścianie przy drzwiach windy jest panel przyzywający windę. Nad panelem jest tabliczka z numerem piętra w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Naprzeciwko toalety znajduje się wejście do pokoju 103:

- 103 – sekretariat/dziennik podawczy,
- 102 – zastępca Wójta Gminy Pleśna,
- 104 – Wójt Gminy Pleśna.

Wejście do pokoi 102 i 104 jest przez sekretariat (pokój numer 103).

Case study (f)

Naprzeciw schodów, przy ścianie jest stolik i krzesła. Za miejscem odpoczynku są pokoje:

- 105, 106 – księgowość,

- 107 – Skarbnik Gminy Pleśna,

oraz korytarz, który zakręca w prawo i kolejno pokoje:

- 108 – podatki – w pokoju jest pętla indukcyjna,

- 109 – mienie komunalne, z którego jest przejście do pokoju nr 110 – fundusze zewnętrzne, koordynator ds. dostępności,

- 111 – Sekretarz Gminy Pleśna.

Przy każdym pokoju na ścianie wisi tabliczka z następującymi informacjami:

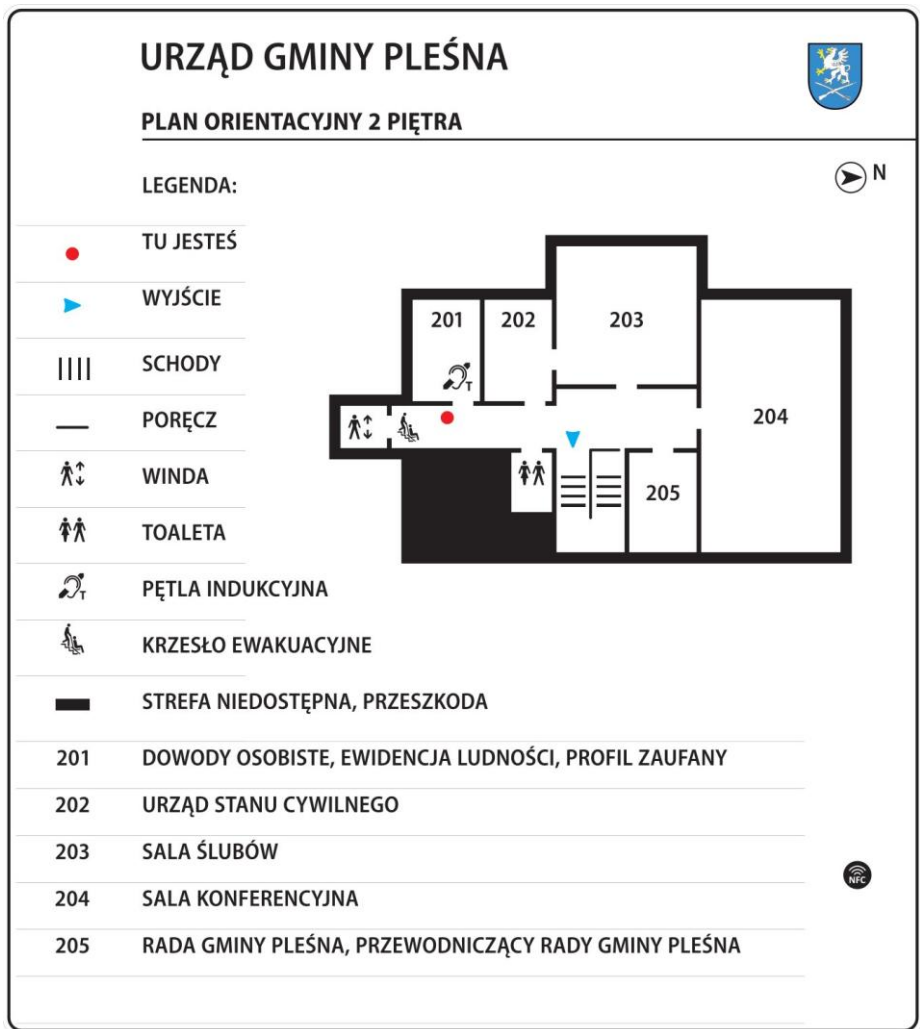
- numer pokoju,

- imię, nazwisko i funkcja urzędnika,

- nazwa referatu.

Informacje na tabliczkach są w formie wizualnej. Każda tabliczka ma kod NFC. Przy każdym pokoju nad klamką drzwi jest tabliczka z numerem pokoju w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Case study (g)

Po lewej stronie schodów jest toaleta damska i męska.

W korytarzu na lewo od schodów są pokoje:

- numer 201 – dowody osobiste, ewidencja ludności, profil zaufany (na końcu korytarza po prawej stronie),

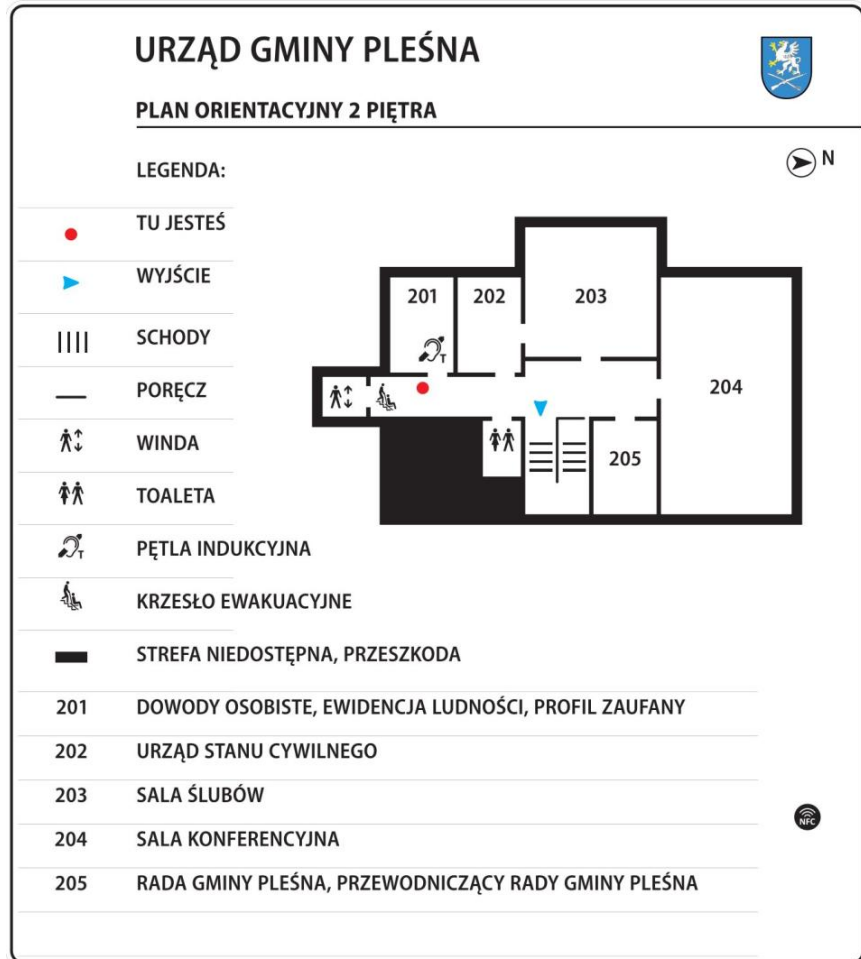
- numer 202 – Urząd Stanu Cywilnego.

W pokoju numer 201 jest pętla indukcyjna.

Za pokojem numer 201 na ścianie jest plan tyflograficzny z mapą drugiego piętra. Za pokojem numer 201 na końcu korytarza jest winda. Po prawej stronie na ścianie przy drzwiach windy jest panel przyzywający windę. Nad panelem jest tabliczka z numerem piętra w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Naprzeciw schodów, przy ścianie jest stolik i krzesła oraz wejście do pokoju numer 203 – sala ślubów i radca prawny.

Case study(h)

Po prawej stronie od schodów są pokoje:

- numer 205 – obsługa Rady Gminy Pleśna, przewodniczący Rady Gminy Pleśna,

- numer 204 – sala konferencyjna (na wprost korytarza).

Przy każdym pokoju na ścianie wisi tabliczka z następującymi informacjami:

- numer pokoju,
- imię, nazwisko i funkcja urzędnika,
- nazwa referatu.

Informacje na tabliczkach są w formie wizualnej . Każda tabliczka ma kod NFC. Przy każdym pokoju nad klamką od drzwi jest tabliczka z numerem pokoju w formie wypukłej i w alfabecie brajla.

Przykład raportu

MINISTERSTWO FUNDUSZY I POLITYKI REGIONALNEJ		ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
Raport o stanie zapewniania dostępności podmiotu publicznego		
Stan w dniu 01.01.2025 r.		
Termin przekazania: do 31.03.2025 r.		
Numer identyfikacyjny REGON: 85046961200000	Nazwa i adres podmiotu publicznego:	
	Samorządowa Administracja Szkół i Przedszkoli Gminy Pleśna	

Obowiązek przekazania danych wynika z art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. 2023 r. poz. 773) oraz z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2022 poz. 2240, z późn. zm.).

Dane kontaktowe

E-mail sekretariatu podmiotu	sasip@plesna.pl
E-mail kontaktowy osoby, która wypełniła formularz	abialy@plesna.pl
Telefon kontaktowy	146798949
Data	25-03-2025
Miejscowość	Pleśna (wieś)

Lokalizacja siedziby podmiotu

Województwo	małopolskie
Powiat	tarnowski
Gmina	Pleśna (gmina wiejska)

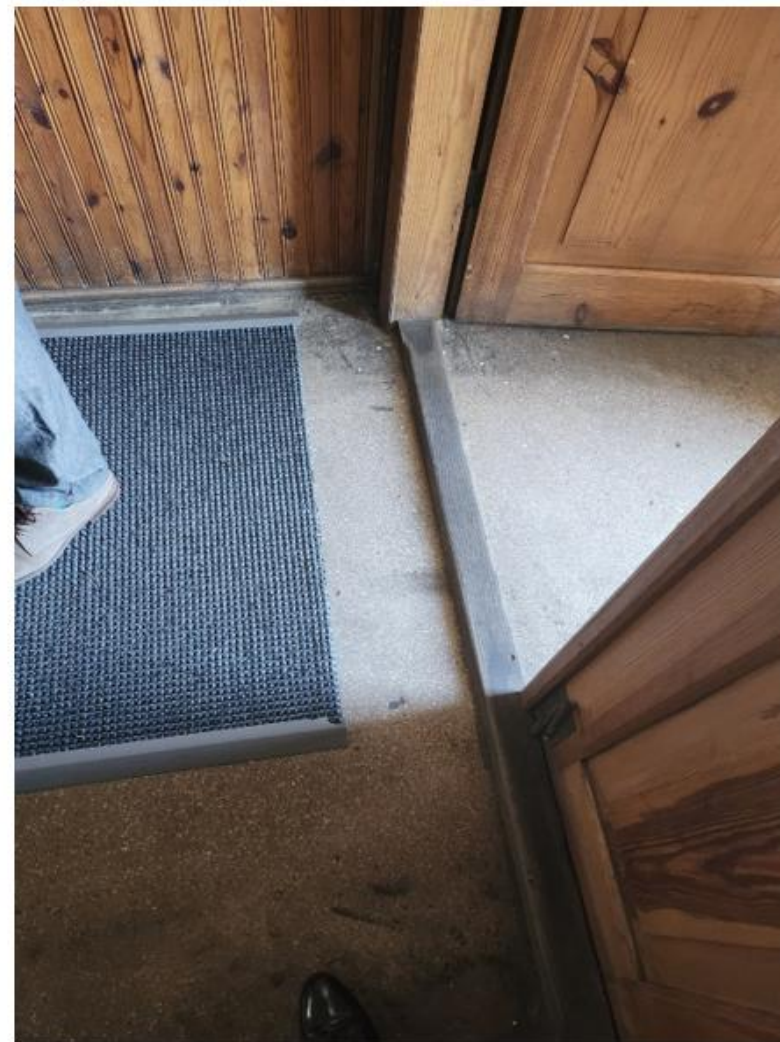
Raport: Samorządowa
Administracja Szkół i
Przedszkoli Gminy
Pleśna

[https://bip.malopolska.
pl/sasipwplesnej,a,263
6459,raport-o-stanie-
zapewniania-
dostepnosci-podmiotu-
publicznego-za-2024-
r.html?utm_source=ch
atgpt.com/](https://bip.malopolska.pl/sasipwplesnej,a,2636459,raport-o-stanie-zapewniania-dostepnosci-podmiotu-publicznego-za-2024-r.html?utm_source=chatgpt.com/)

Ćwiczenie: Urząd Miasta w Tomaszowie Lubelskim (a)

Ćwiczenie: Urząd Miasta w Tomaszowie Lubelskim (b)

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (a)

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (b)

Otoczenie budynków w których urzęduje UAE nie jest przystosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. W otoczeniu wszystkich odwiedzonych Placówek odnotowano nieprawidłowości utrudniające poruszanie się takie jak dziury w chodnikach, nieoznaczone i uszkodzone krawężniki, uszczerbione kratki kanalizacyjne, itp.

W części Placówek wejście do budynku wymaga pokonania schodów które nie są odpowiednio oznaczone, brakuje oświetlenia wejścia głównego, domofony znajdują się na zbyt dużej wysokości uniemożliwiając korzystanie z nich przez osoby poruszające się na wózku. Dodatkowo informacje na domofonie i drzwiach są nieczytelne, podawane zbyt małą czcionką o nieodpowiednim kontraście.

Brakuje również często drogowskazów informujących o tym jak dostać się do wejścia głównego czy też parkingu.

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (c)

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (d)

Klienci ze specjalnymi potrzebami mają zastrzeżenia co do sposobu i zakresu oznakowania budynków.

Jako dobra praktykę wskazują czerwone tabliczki uwieńczone godłem, jednak podkreślają, że nie są one dostępne lub łatwo widoczne we wszystkich delegaturach. Pozytywnie odbierają plan budynku dostępny przed jedną z Delegatur – jednak bez oznaczenia UAE na planie.

Problem stanowi oznaczenie budynków pod kątem adresów. Numery ulic nie wszędzie są umieszczane a tam gdzie ma to miejsce zarówno czcionka jak i kolorystyka napisów jest mało przyjazna dla klientów.

Zwrócono również uwagę na brak logotypów UAE na elewacjach budynków. Oznaczenie takie pojawia się jedynie w centrali, ale klienci negatywnie odbierają fakt połączenia logo z tymi należącymi do innych instytucji, co jest dla nich mało czytelne.

W większości Placówek brakuje również takich informacji jak godziny urzędowania czy też wytyczne związane z covid-19

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (e)

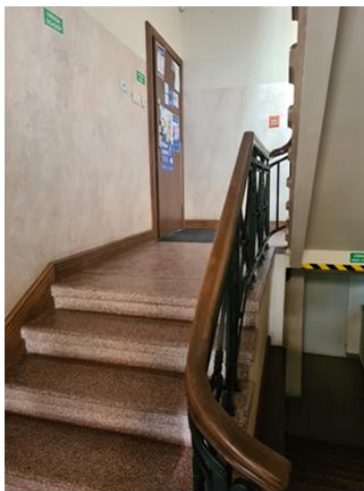
Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (f)

Parkingi dla klientów UKE nie są odpowiednio oznaczone. Brakuje drogowskazów jak do nich dotrzeć, nie ma też jasnej informacji czy należą one do urzędu czy też są parkingami miejskimi.

Jedynie w centrali UKE i Delegaturze w Lublinie na parkingu wyznaczono miejsca dla klientów. W pozostałych Placówkach oznaczono jedynie miejsca zarezerwowane dla pracowników urzędu, lub też w ogóle nie wyznaczono żadnych miejsc parkingowych.

Brakuje również oznaczeń pionowych dotyczących miejsc dla osób niepełnosprawnych. W niektórych delegaturach pojawiają się oznaczenia poziome jednak stan części z nich i widoczność budzą zastrzeżenia ze strony OSP.

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (g)

Ćwiczenie: Urząd Komunikacji Elektronicznej (porównanie placówek) (h)

W kilku przypadkach droga do punktów obsługi wymaga pokonania schodów bez alternatywy skorzystania z windy.

Schody nie mają odpowiednich oznaczeń, bywają śliskie i wyszczerbione.

Nawierzchnia podłogi na korytarzach bywa śliska, co może stanowić szczególne zagrożenie w okresach jesienno-zimowych. Warto jednak podkreślić, że we wszystkich punktach zadbano o brak progów oraz innych wzniesień utrudniających poruszanie się po korytarzach.

W jednej z Placówek z uwagi na panujący remont klienci OSP muszą korzystać z niedostosowanej do ich potrzeb windy, której wymiary nie spełniają wymogów, a panel sterujący ma nieczytelne guziki bez oznaczeń dla osób słabowidzących i niewidomych.

**Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego**

**Rzeczpospolita
Polska**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Autor: Laboratorium Doświadczeń Sp. z o.o. Aleja Jana Pawła II 27, 00 867 Warszawa

© Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, 2026.

Niniejszy utwór został opracowany w ramach projektu współfinansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS).

Utwór jest udostępniony na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).

Treść licencji dostępna jest pod adresem: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>